

TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA (1968-2018) VE
DERS KİTAPLARINDA ÇANAKKALE CEPHESİNİN ÖĞRETİMİ VE
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ: TRABZON ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muhammet BAYRAK

TRABZON
Temmuz, 2019

TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA (1968-2018) VE
DERS KİTAPLARINDA ÇANAKKALE CEPHESİNİN ÖĞRETİMİ VE
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ: TRABZON ÖRNEĞİ**

Muhammet BAYRAK

**Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nce Yüksek Lisans Unvanı
Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

Tezin Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer BAŞKAYA

TRABZON
Temmuz, 2019

Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 01/07/2019

Tez Danışmanı

: Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer BAŞKAYA

Üye

: Doç. Dr. Emine ÖZLEM YİĞİT

Üye

: Dr. Öğr. Üyesi Kerem ÇOLAK

Onay

Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Bülent GÜVEN

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Trabzon Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

Muhammet BAYRAK

01 / 07 / 2019

ÖNSÖZ

Tarihte tüm milletleri derinden etkileyen olaylar meydana gelmiştir. Bunlardan bazıları ise milletlerin ulusal tarihlerinde derin izler bırakmışlardır. Bu olaylar kimi milletlerin için gurur verici övünç kaynağı olurken kimi milletler için ibretlik, ders verici niteliktedir. Eğitim alanında tarihin amaçlarından bir tanesinde bu faktör ortaya çıkmaktadır. Tarih derslerinde geçmişten ders çıkartarak bugünle geçmiş arasında bağ kurulmalıdır.

Bu çalışmayı yakın tarihte 100. yılının kutladığımız tarihimizde derin izler bırakan bir taraftan gurur kaynağımız diğer taraftan ülkemizdeki her bireyin adını duyduğunda bile hüzünlendiği Çanakkale Savaşları'nın öğretimine Sosyal Bilgiler dersleri kapsamında, geçmişte ve günümüzde nasıl yaklaşıldığını tespit etmek amaçlanmış, konuyla ilgili Yüksek Lisans Tez çalışması hazırlanmaya çalışılmıştır.

Çalışma sırasında birçok insandan yardım, fikir ve görüş alınmıştır. Bu alanda maddi ve manevi desteklerini eksik etmeyen değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer BAŞKAYA'ya, yine desteklerini esirgemeyen ve fikirlerine baş vurduğum Dr. Öğr. Üyesi Kerem ÇOLAK'a ve Doç. Dr. Yavuz AKBAŞ'a, çalışmanın analiz kısmında yardımlarına başvurduğum Doç. Dr. Nedim ALEV'e teşekkürlerimi en içten duygularıyla sunarım.

Ayrıca eğitim sürecimde beni sürekli motive eden ve destekleyen değerli aileme teşekkürü borç bilirim.

Çalışma başta Çanakkale şehitleri olmak üzere Türkistan'ın bozkırlarından başlayarak dünyanın dört bir tarafında mücadele etmiş Türk ordusuna ve yüce Türk milletine ithaf olunur.

Temmuz, 2019
Muhammet BAYRAK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
1. GİRİŞ.....	1
1. 1. Araştırmanın Amacı	6
1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	7
1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1. 4. Araştırmanın Varsayımları	8
1. 5. Tanımlar.....	8
2. LİTERATÜR TARAMASI	9
2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	9
2. 1. 1. Sosyal Bilgilerin Tanımı ve Sosyal Bilgiler Dersinin Genel Yapısı.....	9
2. 1. 2. Dünyada Sosyal Bilgiler	11
2. 1. 3. Türkiye’de Sosyal Bilgiler	12
2. 1. 4. Sosyal Bilgiler Programının Temel Yapısı	14
2. 1. 5. Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretimi	16
2. 2. Literatür Taramasının Sonucu.....	17
3. YÖNTEM	20
3. 1. Araştırmanın Modeli.....	20
3. 2. Çalışma Grubu	20
3. 3. Verilerin Toplanması	20
3. 3. 1. Veri Toplama Teknikleri.....	21
3. 3. 2. Doküman İncelemesi.....	21
3. 3. 3. Gözlem	21
3. 3. 4. Mülakat.....	22
3. 3. 5. Veri Toplama Süreci.....	22

3. 4. Verilerin Analizi	23
4. BULGULAR.....	24
4. 1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	24
4. 2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	26
4. 3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	27
4. 4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	36
4. 5. Beşinci Alt Problem Durumuna İlişkin Bulgular	41
5. TARTIŞMA	46
5. 1. Birinci Alt Probleme İlişkin Tartışma.....	46
5. 2. İkinci Alt Probleme İlişkin Tartışma	47
5. 3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma	48
5. 4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma.....	49
5. 5. Altıncı Alt Probleme İlişkin Tartışma	52
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	53
6. 1. Sonuçlar.....	53
6. 2. Öneriler	54
6. 2. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler	54
6. 2. 1. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler	55
7. KAYNAKLAR	56
8. EKLER.....	63
9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ.....	66

ÖZET

Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında (1968-2018) ve Ders Kitaplarında Çanakkale Cephesi'nin Öğretimi ve Öğretmen Görüşleri: Trabzon Örneği

Eğitim programlarında tarih derslerinin önemli bir yeri vardır. Ulusal tarih, tarih programlarının yapı taşlarından bir tanesidir. Tarih programlarında ulusal tarih konuları ile milletiyle ve milli tarihi ile övünç duyan devletine bağlı bireyler yetiştirmek amaçlanır. Bu duyguları yeni nesillere aktarırken tarih programlarında yer alan ulusun ve devletin tarihini derinden etkilemiş, millet için övünç ya da keder kaynağı olan olaylar emsal teşkil etmektedirler. Bu olayların tarih derslerinde öğretimi ile toplum içerisinde toplumsal bağ ve aidiyet duygusu oluşmaktadır. Bu nedenle bu tür olayların öğretimi gerek tarih derslerinde gerek eğitim programlarında yer verilmektedir.

Bu çalışmada Çanakkale Cephesi'nin Sosyal Bilgiler programlarında ve programlara bağlı hazırlanan ders kitaplarında öğretimi ile ilgili içeriğini ortaya koymak ve konunun öğretiminde öğretmen görüşleri tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışmada 1968 ila 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programları ve program odaklı ders kitapları incelenmiştir. 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Trabzon'un Ortahisar ilçesine bağlı 8 ayrı okulun 8 ayrı Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile güncel program, ders kitabı, uyguladıkları sınıf-okul içi ve sınıf dışı etkinlikleri ile ilgili görüşlerini almak için yarı yapılandırılmış mülakat yapılmıştır. Ardından konunun öğretiminde öğretmenlerin faaliyetlerini tespit etmek için konunun öğretiminde derste yapılandırılmamış gözlem yapılmıştır.

Çalışma sonucunda öğretim programlarında ve ders kitaplarında konunun içeriğinin yetersiz olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin de programda ve ders kitaplarında konunun içeriğini yetersiz buldukları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin programda konuya ayrılan süre ve programın yoğunluğundan dolayı geleneksel yöntem-tekniğin dışına çıkamadıkları imkan yeterli olmadığı için her dönem sınıf dışı yöntem-tekniği kullanamadıkları sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerle yapılan mülakatlar sonucunda konuya önem verdikleri yeterli zaman ve gerekli imkanların sağlanması ile birlikte etkili öğretim gerçekleştirmek amacıyla sınıf-okul içi ve sınıf dışı etkinlikler gerçekleştirmek istedikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Çanakkale Savaşı, Öğretim Programları, Ders Kitapları, Öğretmen Görüşleri

ABSTRACT

Teaching of Dardanelles Front in School Books of Social Studies Programs (1968-2018), and Teacher Opinions: Trabzon Sample

History courses have an important place in educational programs. National history is one of the building blocks of history programs. With history programs, it is aimed that to raise people who are proud of their nationality and their national history by using national history subjects. While passing these feelings down to following generations, which have deeply influenced the history of the nation and of the state, and which create pride or grief in people set precedent. The teaching of these events in history classes creates a sense of social connection and belonging within the society. Therefore, teaching of such events is included both in history courses and in educational programs.

In this study, it is aimed to determine the contents of the Dardanelles Front in teaching social studies programs and textbooks prepared in accordance with the programs and to determine the opinions of teachers in teaching the subject. In the study, 1968 and 2018 Social Studies programs and program-oriented textbooks were examined. In 2017-2018 academic year interviews were performed with 8 different teachers of social studies who work for 8 different schools of Trabzon's Ortahisar district, to have their opinions about current program, course book, in-class, out-class and intramural, extrascholastic activities. Then, in order to determine the activities of the teachers in the teaching of the subject, an observation was made in the teaching of the subject.

As a result of the study, it was determined that the content of the subject was insufficient in the curriculum and course books. As a result of the study, it was found that the teachers found the content of the subject inadequate in the program and course books. It was concluded that teachers could not digress from classical methods-techniques because of allocated time and busy program, and they could not always use out-class methods-techniques because of impossibilities.

As a result of interviews with teachers, it was determined that they wanted to perform classroom-school and extracurricular activities with the aim of providing effective instruction with sufficient time and necessary opportunities to give importance to the subject.

Keywords: Social Studies, Dardanelles War, Teaching Programs, Course Books

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	1968-2018 Yılları Arasındaki Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Çanakkale Cephesi Konusunun Programlardaki Yeri	24
2.	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çanakkale Cephesi ile İlgili Düşünceleri.....	27
3.	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Çanakkale Cephesi Konusunun Öğretiminin Önemine Yönelik Görüşleri	29
4.	Çanakkale Cephesi Konusunun 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki İçeriği ile İlgili Öğretmen Görüşleri	32
5.	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çanakkale Cephesi Konusunun Ders Kitabında İçeriğine Yönelik Görüşleri.....	34
6.	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Konunun Öğretiminde Kullandıkları Sınıf-Okul İçi ve Sınıf Dışı Etkinlikler	36
7.	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çanakkale Cephesi Konusunu İşlerken Kullandıkları Materyaller ve Sınıf-Okul İçi Etkinlikler.....	41
8.	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çanakkale Cephesi Konusunun Öğretimine İlişkin Sınıf-Okul İçi Etkinlik Önerileri	42

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Şekil Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Sosyal Bilgiler dersinin dünyadaki gelişimi	12
2.	Sosyal Bilgiler dersinin Türkiye'deki gelişimi	14

KISALTMALAR LİSTESİ

T.C. :Türkiye Cumhuriyeti

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

NCSS : National Council for the Social Studies (Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi)

1. GİRİŞ

İnsanların geçmişlerinde doğru ve yanlışlar vardır. İnsanlar bu doğru ve yanlışlarından hafızaları yardımıyla ders çıkartırlar. Milletler ya da ülkelerin de geçmişlerinde doğru, yanlışlar ve ders çıkartılacak hatalar vardır. Milletler ve ülkeler bu yaşantılardan tarih yardımıyla ders çıkartırlar (Kyvig ve Marty, 2000). Tarih insana ve toplumlara öğretici, yol gösterici bir bilimdir.

Tarih aynı zamanda toplumdaki bireylerin birbirlerine aidiyet duygularıyla bağlı kalmalarını sağlayan önemli bir unsurdur. Çünkü tarih geçmişte meydana gelmiş olay ve olgulardan ibaret değildir. Tarih bir milletin geçmişinden ders almasını sağlayan ve geleceğine yön veren, atalarından gurur duymak gibi insanları manevi yönden tatmin eden bir bilimdir (Kütükoğlu, 2014). Tarihin konusu yalnızca önemli olaylar ya da önemli insanların hayatından ibaret değildir. Tarih araştırma ya da incelemeleri toplumun bir kesimine hitap etmemelidir. Tarihçiliğin son yıllardaki görüntüsünden anlaşılacağı üzere tarihçilerin seslenmek istedikleri kitle halktır (Özbaran, 1992). Dolayısıyla tarih alanında yapılan çalışmalarda toplumsal amaç, ön plandadır. Zira günümüzde okullarda verilen tarih eğitiminin amacı da toplumsal faydadır (Thompson, 1999).

19. yy.da dünya siyasetinde egemen olmaya başlayan ulus-devlet anlayışı ile birlikte tarihin eğitim alanında önemi artmıştır. Tarih derslerinde bu tarihlerde genç nesillere yurt sevgisi ve milli duyguların, milli değerlerin okullarda aktarılması amaçlanmıştır(Safran, 2016). Günümüzde ise tarihin eğitimde amaçları derinleşmiş önemi artmıştır.

Sosyal bilimler içerisinde disiplinlerden bir tanesi olan tarihin eğitimde kullanılmasına yönelik iki temel yaklaşım vardır. Bunlardan ilki bilimsel bakış açısı ve üst düzey düşünme becerilerine dayanan yaklaşımdır (Demircioğlu, 2014). Okullarda eleştirel düşünebilen, sorgulayan, olayları neden-sonuç ilişkisine bağlayabilen nesiller yetiştirebilmek için tarih eğitimi önem taşımaktadır. Tüm bu becerilerin kazandırılması için tarih ve tarih eğitimi en uygun derstir. Çünkü tarihe ve tarihsel olaylara siyah ve beyaz diyemeyeceğimiz gibi meydana gelen olayları tek bir nedenle açıklayamayız. Bu açıdan bakıldığında tarih, yorumlara ve değerlendirmelere dayanır. Düşünen ve sorgulayabilen vatandaşlar yetiştirmek açısından tarih öğretiminden faydalanılır (McKeller, 2003).

Tarih öğretiminde kabul gören ikinci yaklaşım ise vatandaşlık aktarımı olarak tarih öğretimidir. Bu yaklaşıma göre öğrencilere milli tarih bilinci üzerinden kültür ve değer aktarımı yapılmaya çalışılarak milli bilince sahip yurttaş yetiştirmek amaçlanır. Bu yaklaşıma bakıldığında tarih dersi Sosyal Bilgiler dersi ile benzeşmektedir (Demircioğlu, 2014).

Milletlerin en temel yapı taşlarından bir tanesi milli tarihidir. Ortak tarih, ortak duyguları ve toplumsal bilinci doğurur. Bu tutumlar toplumların geleceklerine yön veren önemli unsurlardır. Toplumlarda ortak hissiyat, “biz” bilincinin oluşturulabilmesi için tarihe yani milli bir tarihe ihtiyaç vardır. Ancak burada ülkeler ve milletler arası mücadeleyi yok saymak doğru değildir. Toplumsal olarak “biz” kavramı dolayısıyla “öteki” kavramını da ortaya çıkaracaktır. Biz algısı bağlılık ve kimlik belirtir. Tarihe kök salmış, mazisigeniş, toplumsal bağları kuvvetli milletler; kimlikli, tarihiyle gurur duyan, ülkesi ve milleti için hassasiyet sahibi birey yetiştirmek isterler. Bir ülkedeki insanlar ancak bu şekilde geleceğe sıkı sıkıya sarılabilir(Şıvgın, 2009). Son yıllarda yapılan çalışmalarda tarih eğitiminin milli kimlik oluşturma, milli toplum inşa etmedeki etkileri üzerinde durulmuştur (Aslan, 2006; Demircioğlu, 2014; Dinç, 2014; Stearns, 2009).

Tarih öğretimi milli bir kimlik oluşturmada araç olarak görülmektedir. Tarih eğitimi bireyler arasında ortak geçmiş yaratarak ulus devletleri için bireyler arasındaki aidiyet duygusunu aşmaktadır. Böylece tarih, milli bir toplum inşa ederek devlete bağlı vatandaşlar yetiştirilmesinde en önemli yapı taşı görevi görür(Pamuk, 2017).Gelişmiş ülkelerde tarih eğitiminin teşvik edilmesinin sebebi budur. Özellikle de ABD gibi farklı etnik gruplardan oluşmuş devletler tarihi kimlik inşa etme aracı olarak görürler. Tarihin ulusal değer anlayışı yaratma ve insanlara milli bağlılık duygusunu aşılama önemli görevleri vardır. Ayrıca iyi bir vatandaş olmanın önemli gerekçesi ülke tarihini bilmektir. Tarihin eğitim programlarında yer almasının en yaygın gerekçesi budur (Stearns, 2009).

Dünyada bakıldığında diğer sosyal bilimlerle ilgili derslerde olduğu gibi tarih dersleri de öğretim programlarında yer almaktadır. Ancak bu durumun her ülkenin eğitim sisteminde benzerlik gösterdiğini söyleyemeyiz. Zira farklı ülkelerde sınıf ya da okul kademelerinde farklı uygulamalar yapılmaktadır. Kimi ülkeler tek disiplinli yapılar uygularken kimi ülkeler sosyal bilgiler dersi gibi disiplinler arası bir yapı içerisinde tarih derslerine yer vermektedir.

Ülkemizde ilkökul ve ortaokul kademesinde tarih öğretimi Sosyal Bilgiler dersi altında gerçekleştirilmektedir. İlkokul 4. sınıftan başlayarak Ortaokul kademelerinde 5, 6, 7. sınıflarda tarih ile ilgili konular disiplinler arası bir ders olan Sosyal Bilgiler öğretim programı içerisinde yer alırken 8. sınıfta İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi yer almaktadır. Bir üst kademe olan ortaöğretimde ise tarih dersleri programlarda yerini almaktadır. Türkiye’de liselerin 9, 10, 11 ve 12. sınıflarında tarih eğitimi verilmektedir.

1968 yılında ilk defa Sosyal Bilgiler adıyla eğitim programlarında yer alan Sosyal Bilgiler dersi eski müfredatlarındaki “Milli Tarih”, “Milli Coğrafya” ve “Vatandaşlık Bilgisi” derslerinin birleşimiyle oluşan diğer sosyal bilimlerle de beslenen disiplinler arası bir

derstir. Buradan da anlaşılacağı üzere ortaokul kademesinde tarih konuları Sosyal Bilgiler öğretim programı içerisinde yer almaktadır.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Sosyal Bilgiler Dersinin özel amaçları arasında 1ve 4. maddelerde şu ifadeler yer almaktadır:

1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,

4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018, s.8).

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı gibi Sosyal Bilgiler derslerinde kültür, değer aktarımı yoluyla milli bir yurttaş iyi bir vatandaş yetiştirme amaçlanmaktadır. Tarih dersleri toplumsal bağlılık, kültürel aidiyet oluşturmak amacıyla milli tarihi araç olarak kullanır. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersi içerisinde ortak tarih ve milli kültür oluşturmada tarih disiplininden yararlanmaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretiminde “Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler”, Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler” ve “Yansıtıcı Araştırmacı Olarak Sosyal Bilgiler” olmak üzere üç temel yaklaşım bulunmaktadır (Erden, 1996). Bunlardan en eski yaklaşım olan vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler öğretiminde öğrencilere kültürel değerleri aktararak iyi birer vatandaş yetiştirmek amaçlanır. Kültürel miras aktarılırken öğrencilere milli tarihteki olay ve olguları bilen, toplumsal inanç ve değerlerle donatılmış bireyler yetiştirmek hedeflenir (Kılıçoğlu, 2014).

Sosyal Bilgiler konuları içerisinde milli bilinç oluşturmak, milli birlik ve beraberliğimizi göstermek amacıyla kullanılan en önemli olaylardan birisi de Çanakkale Savaşları’dır. Bu savaş kurulacak olan yeni Türk devletinin harcıdır. Çanakkale Cephesi Kurtuluş Savaşı’nın temellerinin atıldığı yerdir. Çanakkale Zaferi umudunu kaybetmiş, yorgun bir milletin kuracağı Yeni Türkiye Devleti’nin umut tohumlarının atıldığı yerdir(Coşkun, 2015).

Çanakkale Cephesi’ndeki Mehmetçüğimizin başarısı en güzel Halil İnalçık’ın “Hiçbir imparatorluk çöküşü anında bu kadar parlak bir zaferle batmamıştır” sözleriyle özetlenebilir(İnalçık, 2016). Çünkü dönemin İngiliz Bahriye Bakanı Winston Churchill İtilaf birliklerinin boğazları rahatça geçerek başkent İstanbul’u ele geçirecek, Osmanlı Devleti’ni savaşın dışına itecek bir plan hazırlamıştır. Osmanlının askeri yönden güçsüz olduğunu düşünmekteydi. Gerçekten de ortada cephan ve silah yönünden zayıf olan bir Osmanlı ordusu vardı. Askeri açıdan kendisinin çok üstünde olan İtilaf birliklerine boğazdan geçit vermeyen Osmanlı askerleri karada da büyük bir özveri göstermiş, düşman birlikleri iki buçuk ayda sadece üç kilometre ilerleyebilmişlerdi(Yılmazçelik, 2012).

Çanakkale Cephesi deniz ve kara savaşları olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. 19 Şubat'ta başlayan İtilaf donanmasının deniz saldırıları Osmanlı topçusunun başarısı ve mayınların etkisiyle bertaraf edilmiştir. Yenilmez armada olarak adlandırılan İngiliz donanması Fransız ve İtalyan donanma güçlerinin desteğini almalarına rağmen(Ortaylı, 2015) 18 Mart saldırısında boğazı yalnızca donanma güçleriyle geçemeyeceklerine karar vermişlerdir. İngilizler Fransızların desteğini alarak kara saldırısı ile cepheyi zorlamaya karar verdiler. Çoğu Anzak birliklerinden oluşan İtilaf kuvvetleri 25 Nisan'da Seddülbahir ve Arıburnu kıyılarına çıkarma yapmışlardır. Üç ay süren muharebeler oldukça kanlı geçerken Türk Mehmetçığının üstün mücadele ve azmi ile geri püskürtülmüştür. Yapılan saldırılarda başarılı olamayan İtilaf kuvvetleri son bir ümitle 6-7 Ağustos'ta Anafartalar'a çıkarma yapsalar da tekrar başarısızlığa uğramışlardır. İngiliz Bahriye Bakanı Winston Churchill' in planları suya düşmüş, neticede görevinden alınmış ve İngiliz hükümeti cepheden çekilme kararı almıştır. İtilaf Birlikleri 1916 yılının Ocak ayı başlarında Seddülbahir' i tahliye etmişlerdir (Tunçay, 1990).

Çanakkale Cephesi'nin savaşta ehemmiyeti büyüktü. Çünkü Çanakkale İstanbul'a açılan kapıydı. Çanakkale geçilseydi Osmanlı başkenti İstanbul işgal edilecek Osmanlı ordusu ve toprakları ikiye bölünecekti. Osmanlı Devleti başkentinin işgaliyle savaştan çekilmek zorunda kalacaktı. Düşman kuvvetlerinin Çanakkale'yi geçmesi halinde başta İstanbul olmak üzere Anadolu istilaya açık hale gelecekti. Bulgaristan ve Romanya İngiltere ve Fransa'nın safında savaşa girecekler ardından Trakya sınırında Bulgarlar onları izleyen Yunanlılar ve Romanyalılar Osmanlı Devleti'ne karşı savaşa girişeceklerdi. Osmanlı Devleti'nin savaştan çekilmesiyle Almanya ve Avusturya-Macaristan yalnız kalacaktı. Tabiri caizse "Can boğazdan gelir" atasözü mevcut durumu en güzel şekilde özetlemekteydi. Çünkü Dünya Savaşı'nı bitirme yolu Çanakkale ve İstanbul boğazlarından geçmekteydi. Eğer Çanakkale geçilseydi İtilaf donanmaları başkent İstanbul'da Dolmabahçe önlerine demirleyecekti. Savaş Osmanlı Devleti için bitmiş olacaktı. Bu nedenle Çanakkale Cephesi Birinci Dünya Savaşı için hayati bir öneme sahipti(Karal, 1999).

Birinci Dünya Savaşı'nın İtilaf Devletlerince kısa sürede sonuçlanması en önemli etkenlerinden biri Rusya'nın askeri gücünün önemli bölümünü Almanya üzerine harcamasından geçiyordu. Ancak Rusya'nın o dönemlerde içerisinde bulunduğu ekonomik durum yardım almadan bu mücadeleden başarılı olamayacağını gösteriyordu. Rusya'nın askeri teçhizatlara İngiliz ve Fransızların ise başta buğday olmak üzere Rusya'nın hammadde zenginliklerine ihtiyacı vardı. Bu karşılıklı yardımlaşmanın yolu Odessa'yı Akdeniz'e bağlayan Çanakkale ve İstanbul boğazlarından geçiyordu. Bununla birlikte Osmanlı'nın başkentini ele geçirip Osmanlı'yı savaş dışına itilerek İngilizler,

Hindistan ve Süveyş yolu üzerindeki Türk tehlikelerini ortadan kaldıracak, Almanya ve Avusturya-Macaristan'ı Bulgaristan'ı da yanlarına alarak güneyden kuşatacaktı. Ayrıca Hilafetin İslam dünyasındaki gücü ve prestiji kırılacaktı (Aytepe, 2000).

İngiliz gazeteci Bartley Çanakkale Cephesi'ni "Devler ülkesinde devler savaşı" olarak tanımlamıştır. Savaşın bir tarafında iki büyük emperyalist dev İngiltere ve Fransa yer alıyordu. Diğer tarafta ise çağının gerisinde kalmış Osmanlı Devleti'nin askerlerinin bir kısmını gençler ve okul çağındaki çocuklar oluşturmaktaydı. Günümüzde çocuk kabul edilecek bu insanlar, iki büyük istilacı ülkeye karşı ülkelerini kahramanca savunmuşlar destansı bir kahramanlık öyküsü yazmışlardır (Aydemir, 1972). Limon vonSanders anılarında her türlü yokluk, imkânsızlıklarla mücadelenin gerçekleştiğini ve bu güçlüklerle karşı koyma imkânını Anadolu insanının sabır, azim ve inançlarıyla bulduklarını belirtir(Bozyel, 2006).

Çanakkale Cephesi'nin Kurtuluş Savaşımızın ön sözü olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çanakkale'de çökmekte ve kaderine mahkûm olan bir imparatorluğun içinden dinç, azimli Türk ulusunun varlığı ortaya çıktı (Uçarol, 2010).Cephe ve cephe gerisinde topyekûn savaş örneği gösteren Çanakkale Cephesi (Semiz, 2003) Kuvayı Milliye ruhunun ortaya çıktığı yerdir. Çanakkale Cephesi'nin Mustafa Kemal'i Milli Mücadele yıllarına hazırlaması açısından önemlidir. Bu savaşta Mustafa Kemal'in yıldızı parlayıp devlet ve askeri kademedede saygınlığı halkın gözünde sevgisi artmıştır(Gömeç, 2010). Bu savaşta Mustafa Kemal üstün niteliklerini savaşta göstererek Milli Mücadele'nin önderi olma yolunda önemli bir adım atmıştır (Çaycı, 1993).

Çanakkale Cephesi'nin sonucunda Türkiye boğazlardaki gücünü koruyarak bölgesinde aktör devlet olma rolünü korudu, Çarlık Rusya yıkıldı ve Türk milletinin en kötü durumunda bile mucize yaratacağını ispat etti (Mütercimler, 2015). Bu savaş sömürge halindeki Müslüman ya da Müslüman olmayan diğer milletler için birer örnek oldu (Burak, 2004). Bu savaşa Türkiye' de eğitim alanında okullarda gerek derslerde gerek belirli gün ve haftalar çerçevesinde etkinliklerde önem verilmektedir. Türkiye'nin her bölgesinde okulların tamamına yakını 18 Mart Çanakkale Zaferi'ni farklı etkinliklerle kutlamaktadırlar.

Eğitimde belirli gün ve haftalar çocukların geçmişle aralarında kültürel bir bağ kurar. Okullarda belirli gün ve haftalarda yapılan etkinliklerle bir milleti derinden etkileyen önemli olaylara, önemli şahsiyetlere dikkat çekilir. Belirli gün ve haftalar programın içerisinde ayrılmaz bir bütündür. Bu günlere özel konular sınıf içi-sınıf dışı etkinliklerde desteklenerek öğrencilerde etkili ve kalıcı öğrenmeler gerçekleşir (Taşlı, 2000). Belirli gün ve haftalarda milli kültür ve değerlere, yurt ve millet sevgisine, toplumsal dayanışma gibi konulara dikkat çekilir, üniteler arası ilişkilendirmeler yapılır. Sınıf içi-sınıf dışı etkinlikleri ile

bireysel ya da grupla çalışmalar yaparak kalıcı öğrenmeler gerçekleştirilir (Barth ve Demirtaş, 1997).

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, programın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar bölümünün 6. Maddesinde şu ifade yer almaktadır; “Millî ve dinî bayramlar, mahallî kurtuluş ve kutlama günleri, önemli olaylar, belirli gün ve haftalardan yararlanılarak öğrencilerin tarihsel duyarlılığı ve milli bilinçleri geliştirilmelidir” (MEB, 2018, s. 10).

Sosyal bilgiler kapsamında en önemli konulardan bir tanesini belirli gün ve haftalar oluşturmaktadır. Belirli gün ve hafta etkinlikleriyle öğrenciler konuları daha iyi kavrakten geçmişteki yaşanmış olay ve olgular ile dersteki konular arasında ilişki kurarlar. Belirli gün ve hafta etkinlikleri Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçlarını gerçekleştirmek için önem taşımaktadır. Belirli gün ve haftalar etkinlikleriyle öğrenciler tarih bilinci ve duyarlılığı kazanmakta, ulusal değerleri tanımayarak kendini içinde yaşadığı topluma ait hissederek devletine vatandaşlık bağı ile bağlanmaktadır (Gürdal, Şimşek ve Üredi 1998).

Bu çalışmada Birinci Dünya Savaşı'nın en önemli cephesi olan, sonuçları evrensel boyutlara ulaşan, günümüzde bile etkilerini hala hissettiğimiz Çanakkale Cephesi'nin Sosyal Bilgiler dersleri kapsamında öğretimi, çocuklara aktarımı incelenmiştir. Araştırmada, çalışmanın yapıldığı yılın öğretim programı, ders kitabı incelenmiş, dersin öğretmenleriyle konunun işlenişi hakkında görüşler alınmıştır. Yapılan tüm çalışmalar baz alınarak mevcut durumun betimlemesi ve değerlendirmesi yapılmıştır.

1. 1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı sosyal bilgiler öğretim programlarında ve bu programlar doğrultusunda hazırlanan ders kitaplarında Çanakkale Cephesi konusunun nasıl ele alındığını incelemektir. Aynı zamanda ders öğretmenlerinin konu aktarımındaki yaklaşımlarını ve görüşlerini tespit etmektir.

Araştırma amacı doğrultusunda aşağıda verilen alt amaçlar incelenmiştir:

1. 1968-2018 yılları arasında hazırlanmış Sosyal Bilgiler öğretim programlarında Çanakkale Cephesi konusuna kazanım düzeyinde yer verilmekte midir?
2. 1968-2018 yılları arası Sosyal Bilgiler öğretim programlarına bağlı olarak hazırlanmış Sosyal Bilgiler ders kitaplarında Çanakkale Cephesi konusuna nasıl yer verilmektedir?
3. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Çanakkale Cephesi'nin Sosyal Bilgiler öğretim programında ve ders kitabında yer alma durumu ile ilgili görüşleri nelerdir?
4. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin konunun öğretiminde kullandıkları sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikler nelerdir?

5. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Çanakkale Cephesi'nin etkili öğretimine ilişkin görüşleri nelerdir?

1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Bir ülkedeki insanları birbirine bağlayan en önemli öge aidiyet duygusudur. Aidiyet duygusu ortak duygu, düşünce, amaçlar doğrultusunda ortaya çıkar. Bu ortak tutumlar birlik ve beraberliği doğurur. Birlik ve beraberlik için ise ortak geçmiş gereklidir. Ortak geçmiş ise milleti oluşturur. Bu mazi artık bir ülkenin, bir milletin milli tarihidir.

Her milletin tarihinde kuşkusuz önemli olaylar, önemli dönemler, önemli anlar ve dönüm noktaları vardır. 1. Dünya Harbi Türk milleti için önemli olaylardan bir tanesidir. Bu Dünya Harbi sırasında hem dünyayı hem milletimizi etkileyecek dönüm noktası Çanakkale Cephesi'dir. Bu destansı savaş cephede ve cephe gerisinde birçok acıklı hikâyeye, fedakârlık, kahramanlık ve inanç örnekleriyle doludur. Çanakkale Cephesi'ndeki Mehmetçüğimizin azmi, mücadelesi emperyalizme karşı bir başkaldırıdır. Bizim için ise birlik ve beraberlik anlamına gelmektedir.

1984 yılında Japon pedagoglar Türkiye'de yaptıkları incelemeler sonucunda dönemin başbakanına sundukları raporda Çanakkale'yi yarımadasını Japonya'daki Hiroşima ve Nagazaki'ye benzeterek, Türkiye'deki gençlerde milli bilinci oluşturmak için Çanakkale'deki savaş yerlerinin gençlere gezdirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir (Işık, 2015). Japon pedagogların belirttiği gibi Çanakkale Cephesi tarihte milletimiz için derin izler taşımaktadır. Bu savaş okullarda en etkili bir şekilde genç nesillere aktarılmalıdır.

Bu çalışmada Türkiye tarihini derinden etkilemiş Çanakkale Cephesi'nin öğretimi ile ilgili derinlemesine bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada Sosyal Bilgiler öğretim programları ve ders kitapları incelenerek Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve programı hazırlamada başrol oynayan Talim ve Terbiye kurulunun öğretimi ile ilgili yaklaşımları hakkında fikir edinilmeye çalışılmıştır. Okullarda yapılandırılmamış gözlem yapılarak ve öğretmenlerle yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılarak öğretmelerin konunun öğretimindeki düşünceleri, faaliyetleri, konunun öğretiminde karşılaştıkları zorluklar ve eksiklikler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada konunun öğretiminde eksiklikler ve problemler ortaya konularak sorunlara dikkat çekilmeye çalışılmış ve bu sorunların nasıl giderileceği konusunda öneriler bulunmaktadır.

1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma;

1. Trabzon'un Ortahisar ilçesindeki 8 okulun öğretmenleriyle gerçekleştirilmiştir

2. Öğretmenlerle mülakat çalışmanın çalışmanın yapıldığı tarihte geçerli olan 2005 Sosyal Bilgiler öğretim programını ve 2017-2018 eğitim-öğretim tarihinde MEB'e bağlı okullarda okutulan ders kitaplarını kapsamaktadır.

1. 4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin verdikleri bilgi ve görüşlerinde samimi oldukları kabul edilmektedir.

1. 5. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Çağın gerektirdiği bilgi, beceriyle donatılmış, milli değerlere sahip devletine vatandaşlık bilinciyle bağlı etkin bireyler yetiştirmeyi amaçlayan disiplinler arası bir derstir(MEB,2018)

Öğretim Programı: Eğitimin herhangi kademesindeki bir derse ait detaylı bir şekilde hazırlanmış içerisinde konular, etkinlikler ve ölçme-değerlendirme kısımlarının oluşturulduğu içerik(Girgin, 2015).

2. LİTERATÜR TARAMASI

2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Bu bölümde çalışmanın konusuna ve amacına yönelik olarak; Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler içerisinde tarih öğretimi ve konu ile ilgili yapılmış çalışmalar hakkında bilgi verilecektir.

2. 1. 1. Sosyal Bilgilerin Tanımı ve Sosyal Bilgiler Dersinin Genel Yapısı

Çağımızda teknolojik ilerlemeler, buna bağlı sosyo-ekonomik değişim insan yaşamında bilgi ve becerinin önemini ön plana çıkarmıştır. İnsan yaşamındaki hızlı akış ve değişimler yeni sorunları ortaya çıkarmıştır. Küreselleşmenin hayatımıza girmesi ile devletler nitelikli, problem çözebilen, değişimlere ve yeniliklere açık bireyler yetiştirme ihtiyacı duymaktadırlar. Çağımızın özelliği olan yenilik ve değişime ayak uydurabilecek etkin insanlara artık her alanda ihtiyaç duyulmaktadır. Kısacası artık kendini tanıyan, yaşadığı bölgeyi ve toplumu bilen, dünyayı tanıyan ve dünyanın seyrinin farkında olan bireyler toplumda egemen olmaya başlamıştır. Okullar bireyleri bu dünyaya hazırlamak için bilgi ve becerilerle donatıldığı yerdir. Okullar, bir insanı çocuktan toplumda birey olmaya hazırlayan eğitim yerleridir. Okullardaki eğitimle insanlar hayata dair bilgileri ve toplumsal yaşamı öğrenirler.

Okullardaki bu eğitim süreci planlı, profesyonel ve kademeli bir şekilde ilerlemektedir. Dersler altında yapılan kültürlenme, bilgi ve beceri eğitimi ile çocuklar toplumu ve sosyal hayatı tanıma, yaşamın gerekli koşullarına hazırlanmaktadır. Bu durumda sosyal bilgiler dersi ön plana çıkmaktadır. “Çünkü sosyal bilgiler dersi insanı ve insan yaşamı konu alır. Kendimizi, yaşadığımız toplumu, dünyayı ve dünyadaki diğer toplumları tanımaya, anlamaya yardımcı olur” (Öztürk ve Dilek, 2005). Sosyal bilgiler dersi fen bilimleri derslerinden farklı olarak insan hayatına doğrudan katkı yapacak bir ders olmaktan ziyade insanı sosyal hayata hazırlayan, topluma katılması için bireyleri hazırlayan bir derstir.

Sosyal Bilgiler kavramı ilk kez 1916 yılında ABD’ de Milli Eğitim Derneği’nin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi Tarafından kabul edilmiştir. Komite bu kavramı “insan ilişkilerini ve insan ile toplumun oluşturduğu kurumlar arasındaki ilişkileri inceleyen insana dair bilgiler” olarak açıklamıştır (Köstüklü, 2006). Sosyal bilgilerle ilgili farklı tanımlara rastlamak mümkündür. Bu alanda eğitimciler ortak tanım üzerinde uzlaşmamışlardır. Uluslararası eğitim otoriteleri tarafından genel geçer

tanım ABD' de Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi'nin (NCSS) 1992 yılında yapmış olduğu tanımdır. Bu tanım şu şekildedir;

Sosyal Bilgiler, sosyal ve beşeri bilimleri, vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşeri bilimler, matematik ve doğa bilimlerinden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal Bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır (Öztürk, 2007'den akt., Akdağ, 2009, s. 3).

Sosyal Bilgileri daha basit bir şekilde, insanların sosyal ve fiziksel çevreleriyle olan ilişkilerini inceleyen, sosyal bilimlerin birleşimiyle oluşan bir derstir (Taşlı, 2000).

Sosyal Bilgiler üzerinde uzlaşılmış bir tanım olmamasına rağmen kabul gören üç farklı yaklaşım bulunmaktadır. Bunlar:

1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi: Sosyal Bilgiler öğretiminin en eski yaklaşımıdır. Amaç milli kültürün aktarımını sağlamak ve iyi bir vatandaş yetiştirmektir.
2. Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi: Bireylere sosyal bilimlere ait bilgi ve beceri kazandırmak, sosyal bilimci gibi düşünmelerini sağlamak amaçlanmıştır. Bireylere bilimsel düşünme becerileri kazandırarak etkin vatandaş yetiştirmek amaçlanmıştır.
3. Yansıtıcı Araştırma Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi: Bireylere sosyal ve toplumsal problem üzerine düşünceleri, problemleri analiz etme, problemlerle ilgili araştırma yapmak ve elde edilen bilgileri yorumlamak amaçlanmıştır (Yeşilbursa, 2015).

Sosyal Bilgilerin amaçları evrensel ve ulusal amaçlar olarak iki başlık altında incelenmelidir. Çünkü dünyada kabul gören evrensel vatandaşlık eğitimi tüm ülkelerin vatandaşlık eğitimine uyarlanabilen evrensel değerlere uygundur. Ancak ulusal amaçlar ülkelerin kültür, değer, ulusal hedefleri farklılık gösterdiği için her ülkenin kendine ait milli eğitim politikaları vardır. Doğal olarak da Sosyal Bilgilerin ulusal amaçlar amaçları ülkeler arasında farklılık göstermektedir.

NCSS 1970 yılında yayınladığı öğretim kılavuzunda Sosyal Bilgilerin evrensel amaçlarını;

- a) Bilgi
- b) Beceri
- c) Tutum/değer
- d) Sosyal Katılıma İlişkin Olarak dört grupta toplamıştır (Öztürk, 2009).

Ülkemizde Sosyal Bilgilerin özel amaçları 1973 yılında çıkan Milli Eğitim Temel kanununa uygun olarak hazırlanmıştır. Bu amaçlara göre Sosyal Bilgiler Türk kültürünü benimsemiş, tarihini bilen, milli bilince sahip ülkesine vatandaşlık bağı ile bağlı, yaşadığı coğrafyayı ve dünyayı tanıyan, sosyal becerilere sahip, bilgiye ulaşan, bilgiyi kullanan, eleştirel düşünene bilen ve problem çözme yeteneğine sahip insan haklarına saygılı laik, demokratik vatandaş yetiştirme amaçlanmıştır (MEB, 2018).

2. 1. 2. Dünyada Sosyal Bilgiler

Eğitim insanlık için bir ihtiyaçtır ve insanlık tarihi kadar eskidir (Demirel ve Kaya, 2006). Eğitim insanoğlunun dünyada var olmasının her aşamasında mevcuttur. Çünkü insanların yaşadığı doğaya ve yaşadığı çevreye egemen olma, insan ve toplum ilişkileri ve toplumsal örgütlerin var olması sebebiyle insanoğlu eğitime hep ihtiyaç duymuştur (Oktay, 2009). İnsanların ilk çağlardan beri küçüklü büyüklü oluşturdukları topluluklar, yönetim, mülkiyet anlayışları sosyal ilişkileri ve problemleri doğurmuştur. Buradan yola çıkılarak Sosyal Bilgilerin ve Sosyal Bilgiler eğitiminin formal ya da bilinçli olmasa da ilk çağlardan itibaren insan hayatında var olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Antik Yunan'da izlerine rastlanan Sosyal Bilgiler derslerinin eğitim programlarına dahil edilmesi 19.yy.'da Batı ve Kuzey Amerika ülkelerinde görülmektedir. 1800'lü yıllarda dünyada meydana gelen sosyal, ekonomik, kültürel alanlardaki büyük dönüşüm çeşitli problemlere neden olmuştur. Sanayi devrimi ile yaşanan endüstrileşme hareketi ABD'yi kent toplumu haline getirmiştir (Öztürk ve Otluoğlu, 2011). Bu durumlar ABD toplumunda yaşanan göçleri ve buna bağlı olarak sosyal problemler ve sosyal çatışmalar meydana getirmiştir. Bilindiği gibi ABD farklı milletlerin, kültürlerin ve dinlerin birleşimiyle oluşmaktadır. Bu durum mevcut ortamı sosyal sorunlara daha müsait bir hale getirmektedir. Tüm bu sorunlar karşısında ABD' de eğitimcilerin çalışmasıyla 1916 yılında Sosyal Bilgiler dersi eğitim programlarında yerini almıştır. Sosyal Bilgiler dersiyle beraber demokratik değerlere sahip, toplum sorunları karşısında problem çözebilen vatandaş yetiştirme hedeflenmiştir (İnan, 2014).

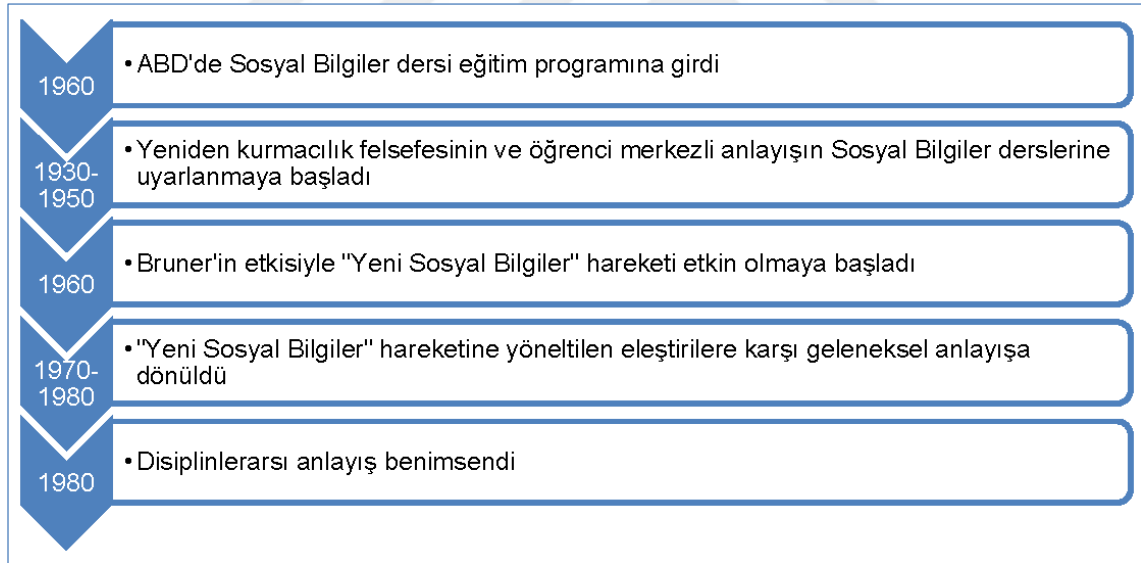
1930'lu 1940'lı yıllara gelindiğinde yeniden kurmacılık ve öğrenci merkezli yaklaşım dönemin eğitimcilerini etkilemiştir. Eğitimciler bu yaklaşımları Sosyal Bilgilere uyarlamaya çalışmışlardır. Ancak Sosyal Bilgiler öğretiminde Tarih ve Coğrafyanın etkisi devam etmiştir (Safran, 2008).

1960'lı yıllara gelindiğinde eğitim camiasında Bruner ismi ön plana çıkmaya başlamıştır. Bruner ve "buluş yoluyla öğrenme" stratejisinin etkisiyle birlikte "Yeni Sosyal Bilgiler" adı altında yeni bir hareket başlatılmıştır. Bruner'le birlikte Sosyal Bilgiler programlarında disiplinler bir anlayış benimsenmiş. Eğitimde aktif öğrenme anlayışı ön

plana çıkmış ve problem çözebilen bireyler amaçlanmıştır. Bu anlayış Sosyal Bilgiler programlarında 70' li yılların başına kadar sürmüştür(Zarrillo, 2016).

1970'li yıllarda etkisini kaybetmeye başlayan yeni Sosyal Bilgiler anlayışı, eğitimde geleneksel anlayışın etkisi, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yeni program anlayışı konusunda donanımlı olmayışı ve disiplinler anlayışa karşı yapılan eleştiriler nedeni ile terk edilmeye başlanmış 1980'li yıllarda yerini geleneksel anlayışa bırakmıştır (Öztürk ve Deveci, 2011). 1990'lı yıllarda NCSS' in Sosyal Bilgiler dersleri için hazırladığı amaç, içerik ve yöntemlerle Sosyal Bilgiler öğretimi yeni bir anlayışa yönelmiştir (Yalçınkaya ve Uslu, 2015). Bu anlayışla Sosyal Bilgiler öğretiminde günümüzde de etkisini gösteren disiplinler arası anlayışa geçilmiştir.

Bugün gelinen noktada Sosyal Bilgiler öğretiminde dünyanın her yerinde disiplinler arası anlayış benimsenmemiştir. İngiltere gibi bazı ülkelerin eğitim sistemlerinde tek disiplinli anlayışı benimsediklerini görüyoruz. Bu anlayışa göre Sosyal Bilgiler öğretimi yerine Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi gibi alanlar ayrı ayrı ders olarak eğitim programlarında yer almaktadır.

Şekil 1. Sosyal Bilgiler dersinin dünyadaki gelişimi

2. 1. 3. Türkiye'de Sosyal Bilgiler

Osmanlı Devletinde ve Cumhuriyetin ilk yıllarında Sosyal Bilgiler dersinin izlerine rastlamak mümkündür. Bu yıllarda Sosyal Bilgilerin içerisinde sosyal bilimler dersi eğitim programlarında ayrı ayrı bir ders olarak okutulmuştur (Öztürk ve Otluoğlu, 2011). 1960' lı yıllarda Türkiye' de artan kentleşme, yeni sosyal sınıfların ortaya çıkması ve 1961 anayasasında yer alan temel hak ve özgürlükleri ile maddeler ve yeni devlet tanımları

nedeniyle eğitimde vatandaşlık aktarımında yeni bir derse gereksinim duyulmuştur. 1962 yılında sosyal alan dersleri “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında bir ders olarak birleştirilmiştir. Bu ders, konuların kapsamı açısından bakıldığında Türk eğitim programlarında yer alan derslerden Sosyal Bilgiler dersine en yakın derstir (İnan, 2014).

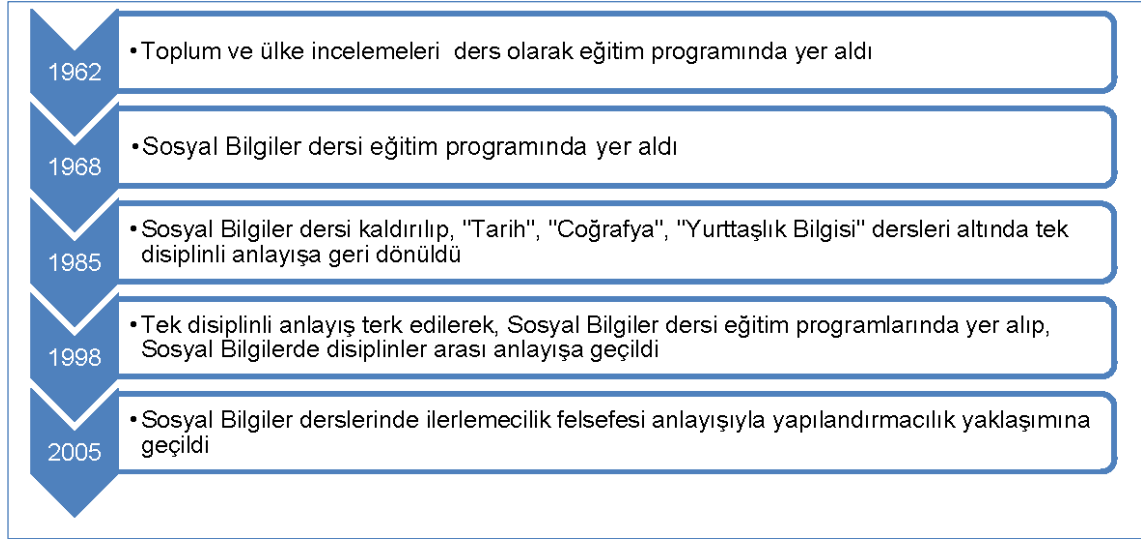
Türkiye’ de eğitim programlarında “Sosyal Bilgiler” adı altında ders ilk kez 1968 yılında yayınlanan ilköğretim öğretim programında yer almıştır. Programda Sosyal Bilgiler dersinin Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık Bilgisi olmak üzere üç ana konuyu içerisine aldığı belirtilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi 1968 ilköğretimin orta kademesinde birinci, ikinci ve üçüncü sınıfların programlarında yer almıştır. Ancak programda konular günümüzde olduğu gibi Sosyal Bilgiler altında bir çatıda birleştirilerek disiplinlerarası yaklaşım yerine Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık Bilgisi konuları olarak ayrı ayrı ele alınmıştır (MEB, 1968).

1985 yılında alınan kararla Sosyal Bilgilerin Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi derslerinin birleşimiyle tek çatı altında okullarda okutulması anlayışından vazgeçilmiş, bunun yerine bu dersler “Milli Tarih”, “Milli Coğrafya” ve “Yurttaşlık Bilgisi” olarak ayrı ayrı bir ders olarak okutulması kararlaştırılmıştır. Bu dersler böylece Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi dersleri 1962 yılı öncesi gibi tek disiplinli anlayışa geri dönmüştür (MEB, 1985). Ancak ilkokullarda Sosyal Bilgiler eğitimi devam etmiş, 1968 yılından beri ilkokul programlarında “Sosyal Bilgiler” adıyla bu dersler Türk eğitim sistemindeki yerini hep almıştır (Güngördü, 2001).

1998 yılında ilköğretimin sekiz yıla çıkarılmasıyla Sosyal Bilgiler dersi 4, 5, 6, 7. sınıflarda okutulmaya başlanmıştır (Sönmez, 2005). Ayrıca eğitim fakültelerinde “Sosyal Bilgiler Öğretmenliği” bölümleri açılmış, lisans düzeyinde Sosyal Bilgiler eğitimi verilmeye başlanmıştır (Merey, 2010). Bu uygulama ülkemizde 1968 yılında eğitim hayatımıza giren Sosyal Bilgiler eğitimini alanında atılmış ikinci büyük adım olmaktadır. Çünkü bu tarihten önce Sosyal Bilgiler eğitimini ilkokul düzeylerinde sınıf öğretmenleri gerçekleştirilirken, ortaokul düzeylerinde tarih ve coğrafya öğretmenleri tarafından gerçekleştirilmekteydi. 1998 tarihinden itibaren ilk kez üniversitelerin lisans düzeyinde Sosyal Bilgiler eğitimi almış öğretmenler yetiştirilmeye başlanmıştır.

Dünyada meydana gelen gelişmeler ve değişimler ışığında geleneksel eğitim anlayışları terk edilerek yapılandırmacı anlayış benimsenmiş bu gelişmeler 2005 yılında Türkiye’de etkisini göstermiş, Türkiye eğitimde yapılandırmacı anlayışa geçilmiştir. Türkiye’ de eğitim alanında bu değişim ve yapılandırmacı anlayış doğrultusunda Sosyal Bilgiler alanında öğrenci merkezli, etkinlik temelli dersler ve düşünebilen, doğru karar veren, sorgulayan bireyler yetiştirmek hedeflenmiştir.

2018 programı 2005 programında olduğu gibi yapılandırmacı anlayışla hazırlanmıştır. Program dünyadaki gelişmelere, alandaki yapılan uluslararası çalışmalara, Türkiye’de branş bazında yapılan raporlara göre düzenlenmiş, yenilenmiştir

Şekil 2. Sosyal Bilgiler dersinin Türkiye’deki gelişimi

2. 1. 4. Sosyal Bilgiler Programının Temel Yapısı

Türkiye’de 2005 yılında çağın gerekliliklerini yakalamak, dünyadaki değişim ve eğitim alanında yapılan çalışmaları dikkate alarak eğitimde köklü bir değişikliğe gidilmiştir. 2005 yılıyla birlikte eğitimde ilerlemecilik-yeniden kurmacılık eğitim felsefeleri benimsenmiş program yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda hazırlanmıştır. Yapılandırmacı yaklaşımla beraber okullarda öğrenci merkezli yaparak yaşayarak öğrenen, öğrenme sürecinde aktif, bireye bilgi vermekten ziyade bireyi kendi deneyim ve tecrübeleriyle öğrenme anlayışları benimsenmiştir.

Uluslararası eğitim camiasında kavramsal olarak “constructivism” olarak kabul edilen yapılandırmacı kendi öğrenmelerini gerçekleştirmesidir. Öğrenciyi okulda merkeze alan bu anlayışa göre öğrenci, öğrenme sürecinde aktifken öğretmen ise rehber konumdadır. Öğrenci kendi öğrenmelerinden sorumludur. Yapılandırmacı anlayışa göre öğrenciye bilgiyi doğrudan aktarmak yerine, öğrenciye öğrenmeyi öğretmek yani bilgiye nasıl ulaşacağı konusunda yol göstermek amaçlanır (Özden, 2011). Bu öğrenmeleri bireyin yaşam alanında deneyimlerine bağlı olarak gerçekleştirir. Bilgiyi edinme bireyin deneyimlerine ve yaşantısına bağlıdır (Ocak, 2011). Kısacası yapılandırmacılık bilgiyi transfer etme, yeniden kurma bilgiyi temelden yapılandırmadır. Öğrenilen bilgiyi hayata transfer etmek amaçlanır (Demirel, 2015).

Eğitimde yapılan bu reform hareketi Sosyal Bilgiler Öğretimini de etkileyerek, dersin öğretiminde yeni anlayışlar ve hedefler benimsenmiştir. Yapılandırmacı anlayışa göre “Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler” gibi geleneksel yaklaşımın yanında “Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler” ve “Yansıtıcı düşünme olarak Sosyal Bilgiler” anlayışlarına daha çok dikkat çekilmiştir (MEB, 2005). Yeni programdaki anlayışa göre Sosyal Bilgiler programı vatandaşlık aktarımının yanında öğrencilerin derslerde sosyal bilimler ve çevresindeki sosyal sorunlar hakkında düşünceleri, sorgulamaları, araştırma-inceleme yapmaları ve değerlendirme sürecinde bireysel, özgün görüş ve çözüm önerileri üretmeleri amaçlanmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretimiyle aktif, bilgiye ulaşan, yorumlayan ve problem çözebilen bireyler yetiştirilmek istenmektedir (Kabapınar, 2014).

Türkiye’de Sosyal Bilgiler öğretiminde bu anlayış devam etmektedir. En son hazırlanan 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programı bu anlayışa göre hazırlanmıştır. Programın içeriği öğrenme alanlarına göre düzenlenmiştir. Öğrenme alanı birbiriyle ilişkili olan bilgi, beceri ve değerlerin bir bütün olarak ele alınıp bir çatı altında birleştirildiği yapısıdır.

Sosyal Bilgiler programında genel amaçlara öğrenme alanları çerçevesindeki kazanımlarla ulaşılması benimsenmiştir. Bu bağlamda kapsam içerik boyutu ve bilişsel boyut olmak üzere iki boyutta tasarlanmıştır. İçerik boyutunu bilgi, beceri, değer oluşturmaktadır. Bu üç ögenin kazandırılması öğrenme alanları çerçevesinde organize edilmiştir. Öğrenme alanlarına bağlı kazanımlarda bilgi, beceri, değerler doğrultusunda hazırlanmıştır. Bilişsel boyut ise yenilenmiş Bloom taksonomisine göre oluşturulmuştur. Taksonominin ilk basamaklarının yanında üst basamaklar da dikkate alınmıştır. Hedef bilginin hatırlanmasının yanında analiz edilmesi ve değerlendirilmesidir. Program esnek bir şekilde hazırlanmıştır. Mevcut durumlara, şartlara ve öğrenci profillerine göre esnek bırakılmıştır (MEB, 2015).

2018 Sosyal Bilgiler öğretim programında, Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlar başlığı altında 1. maddede şu ifade yer almaktadır:

1-Sosyal Bilgiler öğrenme alanlarında; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlerle insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi konuları bütünleştirilmiş olarak ele alınmaktadır. Konular tarih, coğrafya, insan hakları ve vatandaşlık diye ayrı ayrı değil, disiplinler arası yaklaşımla işlenmelidir (MEB,2018, s.10).

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre 7 öğrenme alanı bulunmaktadır. Bunlar ;

1. Birey ve Toplum

2. Kültür ve Miras
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4. Bilim, Teknoloji ve Toplum
5. Üretim, Dağıtım ve Tüketim
6. Etkin Vatandaşlık
7. Küresel Bağlantılar

Bu öğrenme alanları 4, 5, 6, 7. sınıf olmak üzere her sınıf kademesine görülmektedir. Kazanımlar sarmal programlama ve genişleyen çevre anlayışı ile düzenlenmiştir. Programa göre kazanımlar gerçekleştirilirken disiplinler arası anlayışla yakından uzağa, bugünden geçmişe ilkeleri dikkate alınmalıdır. 2018 Sosyal Bilgiler Programı eğitim sürecinde gerektiği takdirde programda değişiklikler yapılabilecek esnek bir programdır. (MEB,2018)

2018 programında “Sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler” ve “yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler” anlayışlarına önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Öğrencilere bilimsel yöntemler sezdirilmeli, hayata dair sosyal problemler, çelişkili durumlar karşılaştırılarak sosyal problemler üzerinden öğrencilerin yansıtıcı düşüncelerini sağlanması gerektiği belirtilmiştir (MEB, 2018).

2. 1. 5. Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretimi

19. yy.da ulusal devlet anlayışının ortaya çıkmasıyla milli unsurlarla donatılmış vatandaş yetiştirilmesi ve milli kültür aktarımı amacıyla tarih eğitimine gerek duyulmuş ve tarih eğitimi okullarda yerini almıştır (Merey, 2010). Bu amaçla da bireyler ait olduğu toplumu, toplumun yapısını ve geçmişini ve diğer toplumlarla ilişkilerini bilmelidir. Böylece kendini, ülkesini ve diğer kültürleri tanıyan bilinçli ve nitelikli vatandaşlar yetiştirilebilir (Köstüklü, 2006). Bu açıdan bakıldığında Sosyal Bilgileri oluşturan yapı taşlarından bir tanesinin tarih disiplininin ve tarih öğretiminin olduğu bir kez daha anlaşılmaktadır.

Tarih dersi Sosyal Bilgiler programlarında önemli bir yere sahip olmuştur. Tarih dersleri gerek İngiltere gibi tek disiplinli ülkeler olsun gerek ABD gibi disiplinler arası yaklaşımı benimsemiş ülkelerde olsun kültürel mirasın aktarılmasında önemli bir yere sahiptir (Ulusoy, 2009). Ancak yeni yaklaşımlarla tarih eğitimi yalnızca vatandaşlık ve kültür aktarımıyla sınırlı kalmamaktadır. Tarih eğitimiyle eleştirel düşünme, sorgulama, problem çözme becerilerini kazandırmak amacıyla eğitim programlarında yer almaktadır (Demircioğlu, 2010).

Sosyal Bilgiler öğretiminde “vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler”, “sosyal bilimler olarak Sosyal Bilgiler” ve “yansıtıcı düşünce olarak Sosyal Bilgiler” olarak bulunan üç yaklaşımın tamamı tarih öğretiminden beslenmektedir. Çünkü tarih öğretiminin amaçları

arasında devletine bağlı eleştirel ve sistematik düşünebilen vatandaş yetiştirme yer alır (Kaya, 2016) .

Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih, milli tarih ve dünya tarihi öğretilmelidir. Yerel tarih milli tarihin temelini oluşturmaktadır. Bu yüzden ilk olarak yerel tarih öğretilmelidir. Milli tarihte ulusun ve ülkenin sosyal, ekonomik, siyasal tarihi öğretilmelidir. Dünya tarihinde ise dünyanın ve insanlığın etkileşimi, gelişimi, medeniyetlerin ortaya çıkışı ve uluslararası siyasal-ekonomik ilişkiler gibi genel tarih bilgileri öğretilmelidir (Moffatt, 1957).

2018 Sosyal Bilgiler öğretim programına baktığımızda 4. sınıf kazanımlarında yerel tarih konuları yer alırken 5. sınıf kazanımları Anadolu ve milli tarihi ile milli kültürle ilişkilidir. 6. sınıfa gelindiğinde ise Orta Asya ve İslamiyet öncesi Türk Tarihi ve Türklerin İslamiyet' e geçişini konu alan kazanımlar yer almaktadır. 7. sınıfta ise Osmanlı tarihi yükseliş, duraklama dönemi ve kültür ve medeniyeti konu alan kazanımlar yer almaktadır(MEB, 2018).

2018 Sosyal Bilgiler öğretim programında disiplinler arası yaklaşıma göre tarih konuları bütün öğrenme alanlarında yer almakta ya da öğrenme alanlarının hepsi tarih disiplininden yararlanmaktadır. Ancak "kültür ve miras" öğrenme alanı ise tarih odaklıdır. Bu öğrenme alanı milli kültürü ve kültürel aktarımı hedef almaktadır. Bu hedefleri gerçekleştirirken ana disiplin olarak tarih eğitiminden faydalanmaktadır. Kültür ve miras öğrenme alanında 2018 programına göre 19 kazanım bulunmaktadır. Bu öğrenme alanı programın en kapsamlı öğrenme alanlarından bir tanesidir. Konulara ayrılan süre 4. sınıf kademesinden başlayarak artar ve 7. sınıfta programda en fazla zaman ayrılan öğrenme alanıdır. Konular yakından uzağa ilkesiyle ve kronolojik bir şekilde 4. sınıf kademesinden başlayarak 7. sınıfa kadar sarmal program anlayışıyla yer almaktadır. Bunun yanında diğer öğrenme alanlarında da tarihle ilişkili kazanımlar ve konular yer almaktadır(MEB, 2018).

2. 2. Literatür Taramasının Sonucu

Bu bölümde çalışmanın amacı doğrultusunda literatürde taranmış bazı çalışmalar yer almaktadır. Çanakkale Cephesi konusunun öğretimi ile ilgili yapılmış çalışmalar incelenmiş ve sonuçları kısaca aktarılmıştır.

Ata (2001) Çanakkale Savaşı'nın öğretimi üzerine bir çalışma yapmıştır. Çalışma sonucunda Çanakkale Savaşı'nın Türkiye için önemli bir savaş olduğu ve okul programlarında bu savaşa önem verildiğini belirtmiştir. Konunun öğretimi için bir çok yazılı ve görsel materyalin bulunduğu ve bunların sınıf içi etkinliklerde kullanılması gerektiğini vurgulamıştır. Bunun yanında tarihi mekanların bulunduğu ve bunların kullanılması gerektiğini belirtmiştir.

Zeyrek (2007), ortaöğretim kademesinde okutulan Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürkçülük ders kitaplarında yer alan Çanakkale konusu hakkında inceleme yapmıştır. Çalışma sonucunda konunun 1981 yılından itibaren lise müfredat programlarında yer aldığını belirtmiştir. Bu müfredata göre hazırlanan kitaplarda savaşın birkaç boyutu ele alınmış, konunun akışında ve kitapta yer aldığı bölümde kronolojik bir düzen olmasına karşın ve savaşın zaferle sonuçlandığına vurgu yapıldığına yönelik görüş belirtmiştir. Ayrıca kitaplarda savaştaki Atatürk'ün başarılarına ve Atatürk'ün savaşa etkilerine vurgu yapıldığını tespit etmiştir.

Yapıcı (2008), multimedya aktiviteleriyle "Çanakkale Zaferinin" öğretimi üzerine bir çalışma yapmıştır. Çalışma sonucunda multimedya aktiviteleriyle konunun öğretiminde daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştiği sonucuna varılmıştır.

Çoban (2011), yüksek lisans tezinde ortaöğretim öğrencilerinin Çanakkale Savaşları ve öğretimine ilişkin biliş ve algılama düzeylerine yönelik çalışma yapmıştır. Öğrencilerin Çanakkale Savaşı ile ilgili belirli bilgiye sahip olmalarına rağmen bu bilgileri kendi içlerinden yapılandıramadıkları, bilgileri zihinlerinde doğru oluşturamadıkları ve kronolojik bilgi açısından eksikleri oldukları tespit edilmiştir.

Yazıcı (2013), lise programlarında ve ders kitaplarında Çanakkale Savaşı'nın öğretimini eleştirel bir yaklaşımla değerlendirmiştir. Çalışma sonunda programda ve ders kitaplarında konunun hak ettiği ölçüde yer bulmadığını, savaşın sonucunun sadece Türk Tarihi açısından değerlendirildiği, savaşın sonucunun günümüze etkisi ve Türk-Anzak dostluğu üzerine yer verilmediği tespit edilmiştir.

Doğan (2015), öğretmen adayları ve öğrencilerin bakışıyla Çanakkale Savaşı'yla ilgili metafor çalışması yapmıştır. Çalışmayı eğitim fakültesinde öğrenim gören sınıf öğretmeni adayları, sosyal bilgiler öğretmen adayları, tarih öğretmeni adayları ve MEB' e bağlı okullarda öğrenim gören 8. Ve 12. Sınıf öğrencileriyle yapmıştır. Çalışmada lisans düzeyindeki öğrencilerin metafor üretme konusunda deneyim ve donanımlara bağlı olarak daha başarılı oldukları ancak 8. Sınıf öğrencilerinin Çanakkale Savaşı ile ilgili yanlış, eksik, hatalı benzetmeler yaptıkları gözlenmiştir.

Turan (2015), Türkiye'deki ilköğretim programlarında tarih öğretiminde Çanakkale konularını kapsayan bir çalışma yapmıştır. Çalışmada 1985-2015 yılları arasındaki programlar incelenmiştir. Çalışma sonucunda ilköğretim okullarında okutulan Sosyal Bilgiler, Milli Tarih, T.C. İnkılap Tarihi programlarında ve ders kitaplarında konuya yeterince önem verildiğini tespit etmiştir.

Berberoğlu ve Berberoğlu (2015) Çanakkale Savaşları ve Anzak Günü kapsamında Türkiye ve Yeni Zelanda eğitim programlarında "Tarihsel Empati ve Küresel Vatandaşlık" kavramlarının karşılaştırılmasıyla ilgili çalışma yapmışlardır. Çalışma sonucunda Yeni

Zelanda'da gençlerin Anzak Günü anma programlarının ne anlama geldiğini kavramakta yetersiz kaldıkları, bu durumun eğitim sistemlerinde ulusal tarih eğitimi yapılandıramadıkları sonucundan kaynakladığı belirtilmektedir. Çalışmada Türkiye'deki eğitim programlarında ise konunun ele alınışı bakımından tarihsel empati becerisi ve küresel vatandaşlık değeri için yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır.

Akıncı (2016), Çanakkale Savaşı'nın öğretiminde temsili resim kullanımıyla tarihsel becerinin geliştirilmesi üzerine Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışma sonunda öğretmen adaylarının tarih öğretiminde resim kullanımının konuyu somutlaştırma ve öğrenimini kolaylaştırma, görsel hafızada kalıcı yer edinme, empati kurma ve yaratıcı düşünme üzerinde fikir beyan etmişlerdir.

Çelik ve Çakmak (2016), Çanakkale Zaferi ile öne çıkan değerleri tespit etmek amacıyla ortaokul öğrencileri üzerinde bir araştırma yapmışlardır. Yapılan araştırmada öğrenciler üzerinde en çok öne çıkan değer vatanseverlik olduğu, öğrencilerin Çanakkale Savaşı ile ilgili bilgi ve farkındalık sahibi oldukları tespit edilmiştir.

Pala (2018), 8. Sınıf öğrencilerinin Çanakkale Savaşı ile ilgili bilgi düzeylerini tespit etmek amacıyla çalışma yapmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin çoğunun Çanakkale Savaşı'nın tarihi, savaşın meydana geldiği dönemini ve önemi hakkında bilgi düzeylerinin yeterli olduğu tespit edilmiştir.

Çanakkale Cephesi'nin öğretimi üzerine çok fazla çalışmaya rastlanılmamaktadır. Yapılan çalışmalar genelde konuyu program ya da kitap bazında ele almıştır. Diğer çalışmalar ise konunun aktarımında daha kalıcı öğrenmelerin nasıl gerçekleştirilebileceği ya da öğrenci, öğretmen adaylarının bilgi düzeyi ve tutumlarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Konuyu program ve kitap bazında ele alan çalışmalarda genel yargı hazırlanan programların ve kitapların konuyla ilgili bölümlerinde eksiklikler olduğu yönündedir. Bu çalışmayla öğretim sürecinde aktif olarak yer alan öğretmenlerin konunun öğretimi ilgili görüşleri, eksik, yetersiz buldukları noktalar ve dersteki faaliyetlerinin neler olduğunu tespit edilmeye çalışılmıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde yapılan araştırmanın modeline, araştırma grubuna, veri toplama teknikleri ve araçlarına, veri toplama süreci ve verilerin analizine yönelik bilgiler verilecektir.

3. 1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel durum çalışması modeli kullanılarak yürütülmüştür. Bilimsel sorulara cevap aramada kullanılan bir yaklaşım (Boztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013) olan nitel durum çalışması belirli bir durum ya da durumlar hakkında çoklu veri toplama araçları kullanılarak derinlemesine bilgi toplanarak durumların betimlendiği bir araştırma modelidir (Creswell, 2013). Nitel durum çalışmalarında bir duruma ait etkenler bütüncül bir yaklaşımla araştırılır, bu etkenlerin ilgili durumu nasıl etkiledikleri ya da ilgili durumdan üzerindeki etkileri üzerinde yoğunlaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bu çalışmada Çanakkale Cephesi konusunun öğretimi öğretim programları, ders kitabı ve öğretmen faaliyetleri açısından irdelenmiştir. Çalışmada doküman incelemesi, yapılandırılmamış gözlem formu ve yarı yapılandırılmış mülakat formu olmak üzere 3 farklı veri toplama tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat formu ve yapılandırılmamış gözlem formları 4'ü kadın 4'ü erkek olmak üzere 8 farklı Sosyal Bilgiler öğretmenlerine uygulanmıştır.

3. 2. Çalışma Grubu

Bu çalışma Trabzon'un Ortahisar ilçesine bağlı 8 farklı ortaokulda görev yapan 8 Sosyal Bilgiler öğretmeniyle yapılmıştır. Araştırma yapılan okullar bulunduğu bölgeye göre sosyo-ekonomik açıdan iyi, orta, kötü olarak kategorize edilmiştir. Öğretmenlerden alınan örneklem grubunda öğretmenlerin cinsiyetlerinin oranlarının eşit olmasına dikkat edilip 4 erkek 4 kadın öğretmenle çalışma gerçekleştirilmiştir.

3. 3. Verilerin Toplanması

Bu bölümde verilerin toplanması sürecinde izlenen yol açıklanmıştır. Çalışmanın ilk aşaması 2017-2018 yılının Mayıs ayında derste konunun işlenişi esnasında yapılan gözlemlerdir. Konunun işleniş zamanı öğretmenden öğretmene fark ettiği için dersi gözlem aşaması 2 hafta içinde tamamlanmıştır. Ardından aynı öğretmenlerle mülakat yapılarak öğretmenlerin konu hakkında görüşleri alınmıştır. Mülakat aşaması ise 1 hafta sürmüştür.

3. 3. 1. Veri Toplama Teknikleri

Nitel araştırma yaklaşımına göre tasarlanan bu araştırmada veri toplama aracı olarak doküman incelemesi, yapılandırılmamış gözlem formu ve yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır.

3. 3. 2. Doküman İncelemesi

Doküman incelemesi araştırılan bir olay ya da olgu ile ilgili bilgi toplamak amacıyla konu hakkındaki yazılı materyallerin incelenmesidir. Doküman incelemesi nitel araştırmalarda tek başına veri toplama tekniği olarak kullanılacağı gibi diğer veri toplama teknikleriyle birlikte kullanılarak çalışmayı destekleyebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bu çalışmada 1968, 1998, 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler ve 1985 Milli Tarih öğretim programları incelenmiştir. Ardından bu programlara bağlı ders kitapları incelenmiştir.

3. 3. 3. Gözlem

Bir olayın, bir durumu sorular yerine gözlem yoluyla tespit etmeye gözlem yöntemi denir. Araştırmalarda gözlem daha çok insan davranışlarını incelemek için kullanılır. Araştırmacı insan davranışlarını gözlemler, kaydeder, analiz eder ve yorumlar (Coşkun, Altunışık, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2015). Gözlem tekniği ile gözlenen kişiyi kendi ortamında doğal ortamı içerisinde inceleme fırsatı verir. Bu durum araştırmaya objektiflik katar (Karasar, 2012).

Çalışmada öğretmenlerin ders için etkinlikleri, kullandıkları yöntem-teknikleri ve materyallere odaklanıldığı için yapılandırılmamış gözlem kullanılmıştır. Yapılandırılmamış gözlem, araştırmacının dersi izlerken sınıfta meydana gelen davranışları ve meydana gelme şekillerini düz yazıyla kağıda not etmesidir. Öğretmenlerin tedirginliklerinden dolayı ikinci bir kayıt cihazı kullanılmamıştır, araştırmacının bu bölümü gözlenenleri not olarak tamamlanmıştır (Çepni, 2014).

Bu çalışma sonrasında öğretmenlerle yapılacak mülakatın ön koşulunu oluşturur. Çalışma 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanına bağlı 1. Kazanımı olan; “20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasi ekonomik yapısıyla Birinci Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir” kazanımına bağlı konuyu kapsamaktadır. Yapılan gözlem bu doğrultuda gerçekleştirildi.

Konunun ünitelendirilmiş yıllık planda okulun son dönemlerine denk gelmesi ve öğretmenlerin programı işlerken programın farklı yerlerde bulunması ve çalışma izinin kısıtlı olması nedeniyle çalışma 8 kişiyle sınırlı kalmıştır. Bu durum öğretmenlerle

yapılacak mülakat sayısını da etkilemiştir. Gözlem yapılan 8 öğretmen ile mülakat yapılmıştır.

3. 3. 4. Mülakat

Kişinin açık uçlu sorular sorarak davranışlarının nedenlerini bir konuda görüş, duygu ve düşüncelerini öğrenmeye mülakat denir. Kişinin vereceği özgür ve samimi yanıtlarla konuya ilişkin görüşleri doğrudan ölçülebilir (Türnüklü, 2000). Görüşme Önceden hazırlanmış sorular çerçevesinde yapılır. Araştırmacı soruları sırasıyla ve soru sayısınca sözlü olarak görüşülen kişiye okur. Verilen cevapları sorulan soruların altına ya da bölüme kaydeder (Arsever, 2001). Görüşmeler kağıda yazarak not tutulacağı gibi isteğe bağlı bir cihaza da kayıt edilebilir.

Yapılan doküman incelemesi çalışması ve gözlemler sonucunda uzman yardımı alınarak mülakat soruları araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Çalışmada yarı yapılandırılmış mülakat kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakatta hazırlanmış mülakat planına rağmen esneklik içerir. Araştırmacı görüşmede konu hakkında eksik, yetersiz bilgi aldığı anda, cevabı açıklığa kavuşturmak ve konu hakkında derinlemesine bilgi edinmek amacıyla önceden hazırlanan soruları yeniden düzenleyebilir ya da yanında ek sorular da sorabilir (Çepni, 2014).

3. 3. 5. Veri Toplama Süreci

Çalışma Trabzon Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan araştırma izniyle yapılmıştır. Araştırma izni Trabzon' un Ortahisar ilçesine bağlı 8 ortaokul için izin alınmıştır. Yapılacak çalışmanın içeriği hakkında okul müdürleri bilgilendirilmiştir. Çalışma günleri ve saatleri öğretmenlerin konuyu işleyecekleri günlere göre düzenlenmiştir. Çalışma 8 öğretmen ile birlikte gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın ilk aşaması öğretmenleri derste gözlemek olup 25 Nisan-7 Haziran tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Ders gözleme saatleri öğretmenlerin konuya ayırdıkları zaman doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Çalışma öğretmenin dersi işlerken sınıfa dahil olunup, gözlemleri kağıda not alma şeklinde gerçekleşmiştir.

Çalışmanın ikinci aşamasında ise yapılan gözlemler sonucunda görüşme için hazırlanan soruları tekrar düzenlenerek öğretmenlerle yarı yapılandırılmış mülakat gerçekleştirilmiştir. Mülakatlar ortalama 20 dakika sürmüştür. Görüşmeler isteğe bağlı kağıda not alma ya da ses kayıt cihazı yardımıyla gerçekleşmiştir.

3. 4. Verilerin Analizi

Çalışmanın analizlerinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz bir araştırmada elde edilen verileri önceden belirlenmiş temalara göre özetleme ve yorumlamadır. Veriler araştırma soruları doğrultusunda ortaya çıkan temalara göre düzenleneceği gibi görüşme ve gözlem sürecinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Betimsel analizde görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüş ya da düşüncelerini çarpıcı biçimde yansıtılabilmek için doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu tür analizde amaç elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunmaktır. Bu nedenle veriler önce betimlenir daha sonra bu betimlemeler yorumlanır ve yorumlardan ortaya çıkan temalar ilişkilendirilip bir sonuca varılır. Temaların oluşturulması ve anlamlandırılmasında araştırmacı başrol oynar (Çepni, 2014).

Çalışmada konu ile ilgili dokümanlar incelenmiştir. Ardından 8 öğretmenin konuyu işlerken dersteki etkinliklerini incelemek amacıyla gözlem yapılmıştır. Gözlemlerin ardından aynı öğretmenlerle konunun öğretimine ilişkin mülakat yapılmıştır. Öğretmenlerle yapılan gözlem ve mülakatlar analiz edilip anlamlandırılmış, bulgular bölümünde tablolara dönüştürülüp sergilenmiştir. Analizler 2 uzmanın da incelemesi sonucunda görüşleriyle beraber son şeklini almıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde her bir araştırma problemleri incelenip alt problem başlıkları altında ele alınmıştır. Bu doğrultuda alt problemler farklı veri toplama teknikleri problemi açıklayacak şekilde ayrı ayrı sunulmak yerine bütünleştirilmiş bir şekilde ele alınmıştır. Bulguların anlaşılır bir şekilde sergilenmesi için tablo ve grafiklerden faydalanılmıştır.

4. 1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmada 1968 ile 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programları incelenmiştir. Öğretim programlarında Çanakkale cephesine ilişkin içerik Tablo 1'deki gibidir.

Tablo 1. 1968-2018 Yılları Arasındaki Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Çanakkale Cephesi Konusunun Programlardaki Yeri

Öğretim Programları	İçerik Yok	İçerik
1968	*	
1985	*	
1998		Atatürkçülük ile ilişkilendirme
2005		Etkinlik Örneği
2018	*	

Çalışmanın amacına yönelik olarak 1968, 1998, 2005, 2018 Sosyal Bilgiler ve 1985 Milli Tarih öğretim programı incelenmiştir. 1968 programında Sosyal Bilgiler 3.sınıf 2.ünitesi "19. Ve 20. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu- İmparatorluğun Yıkılması ve Başlıca dünya Olayları" içerisinde İkinci Meşrutiyet bölümde;

... 1. Dünya Savaşı'nın Nedenleri, oluşu, Osmanlı Devleti'nin bu savaşa girmesi ve savaştığı cepheler, Mondros mütarekesi ve uygulanması (MEB,1973).

şeklinde bir ifade bulunmaktadır. Ancak Osmanlı Devleti'nin savaştığı cephelerle ilgili detaylı bilgi ya da konuyla ilgili doğrudan bir ifade bulunmamaktadır. Buradan anlaşılacağı gibi Çanakkale cephesi ile ilgili direk bir vurgu yapılmamıştır.

1985 yılında hazırlanan Milli Tarih programı incelendiğinde 2.sınıf Milli Tarih 5. Ünite yer alan "Osmanlı Devleti Gerileme ve Dağılma Dönemi" içerisinde "Osmanlı İmparatorluğunun yıkılması" bölümünde;

2- Birinci Dünya Harbi ve Osmanlı Devleti'nin Harbe Girmesi

ifadesi yer almaktadır. Ancak konuyla ilgili detaylı içerik verilmemiştir. Buradan yola çıkarak 1985 Milli Tarih programında Çanakkale Cephesi ile ilgili doğrudan bir ifade bulunmadığı sonucu çıkarılmaktadır.

1998 programında 7. Sınıf 5. ünite “20. Yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti ve Yıkılışı” bölümünde yer alan madde şöyledir;

3. Birinci Dünya Savaşı: (...) b. Osmanlı Devleti'nin savaştığı cepheler (MEB, 1998).

Bu maddeden anlaşılacağı gibi konuyla ilgili doğrudan ifade bulunmamaktadır. Ancak programda “Atatürkçülükle İlgili Hedef, Davranış, ve Konular” bölümünde davranışlar başlığı altında şu maddeler yer almaktadır;

1. Atatürk'ün kararlı ve disiplinli bir insan olduğunu Çanakkale Savaşı'ndan örnekler vererek açıklama
2. Atatürk'ün ileri görüşlü bir insan olduğunu Çanakkale Savaşı'ndan örnekler vererek açıklama
4. Çanakkale Savaşı'nın kazanılmasıyla birlikte Atatürk'ün önderlik rolünü nasıl ön planda çıktığını açıklama (MEB, 1998).

Bu maddelerden anlaşılacağı üzere konu Atatürkçülükle ilişkilendirme yapılmıştır. Bu bağlamda programda konu ile ilgili içeriğin bulunduğu tespit edilmiştir.

2005 yılı Sosyal Bilgiler programında Küresel Bağlantılar öğrenme alanına bağlı birinci kazanımı şöyledir;

20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasi ve ekonomik yapısıyla 1. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir.

Kazanımdan anlaşılacağı gibi Çanakkale Cephesi ile ilgili doğrudan kazanım bulunmamaktadır. Ancak etkinlik örnekleri bölümünde;

Çanakkale Geçilmez (1. Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesinin önemi ve Mustafa Kemal'in başarıları incelenir.) (1. Kazanım)

ifadesi bulunmaktadır. Ayrıca açıklamalar bölümünde;

Osmanlı Devleti'nin savaştığı cepheler, Çanakkale Savaşı'nın önemi, Mustafa Kemal'in gösterdiği başarılar ve savaş sonrası uluslararası çözüm arayışları üzerinde durulacaktır. (1. Kazanım)

ifadesi bulunmaktadır.

2018 yılında hazırlanan Sosyal Bilgiler öğretim programında ise 20. yy'da Osmanlı Devleti ile ilgili konular yer almamaktadır. Bu konular bir üst kademedeki ders olan İnkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinin programı içerisinde bulunmaktadır. Dolayısıyla 2018 programında Çanakkale Cephesi ile ilgili herhangi bir içerik yer almamaktadır.

4. 2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çanakkale Cephesi konusuna Milli Tarih 2 (Akşit, 1987) ders kitabında 3 sayfa yer ayrılmıştır. Bu sayfalar içerisinde 1.5 sayfa görsellere yer verilmiştir. Bu görseller Mustafa Kemal' in savaş sırasında çekilmiş fotoğraf ve Çanakkale'nin haritasından oluşmaktadır. Kitapta Çanakkale Cephesi'nin açılma nedenleri, kara ve deniz savaşlarından bahsedilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün çarpıştığı yerler ve savaşta başarılarına ve kişilik özelliklerine değinilmiştir. Kitapta Çanakkale' deki direnişi hakkında;

Türkler Kanije' den ve Plevne'den sonra Çanakkale'de yeni bir savunma örneği daha verdiler

ifadesi geçmektedir. Bu ifade ile zaferin büyüklüğü ve Türk askerinin özverisine bu iki büyük savaşa benzetilerek vurgu yapılmaktadır. Savaşın sonucunun Rusya'ya etkileri hakkında bahsedilmiştir. Kitapta (s. 136) konu Atatürk'ün askerler ile arasında geçen;

Size ben taarruz emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek zaman içinde yerimizi başka kuvvetler ve komutanlar gelebilir.

diyaloguyla bitirilmiştir. Kitabın sonunda "görev" başlığı altına;

Atatürk'ün bu davranışını değerlendiriniz.

değerlendirme sorusu yer almaktadır.

Sosyal Bilgiler 7 (Şenüver vd., 1999) ders kitabında konuya 1.5 sayfa yer ayrılmıştır. Kitapta 2 temsili, 1 gerçek resim olmak üzere 3 görsel kullanılmıştır. Temsili 2 resimlerden biri İtilaf Devletlerinin Çanakkale deniz çıkarmasını diğer resim ise cephedeki Mustafa Kemal'i temsil etmektedir. Gerçek resim ise Çanakkale Cephesi'nde Mustafa Kemal'e aittir. Kitapta Çanakkale Savaşı'nın açılma nedenleri, cephedeki Türk askerlerinin direnişi, Mustafa Kemal'in 57. Alaya seslenişi ve savaşın sonucunun Rusya'daki etkilerinden bahsedilmiştir. Ayrıca cephede İngilizler adına savaşan Avustralya, Yeni Zelanda ve Hindistan askerlerinden bahsedilmiştir. Kitapta Kafkas ve Çanakkale Cephesine ayrı parantez açılmıştır. Ünitenin "Savaşın Sonuçları" Çanakkale'deki ilk şehitler anıtının resmi bulunmaktadır. Ancak Çanakkale Cephesi diğer cephelere göre daha detaylı ele

alınmıştır. Ünitinin sonunda 6 değerlendirme sorusu bulunmaktadır. Bu soruların 5. İse şöyledir;

5-Çanakkale Zaferi'nin Türk ve dünya tarihi açısından önemi nedir?

Sosyal Bilgiler 7 (Çakır, 2017) ders kitabında bir sayfasında içinde Çanakkale Savaşı'nın da bulunduğu Osmanlı Devleti'nin 1. Dünya Savaşı'nda savaştığı cephelerin neden ve sonuçları, cephe yerleri dünya haritasında gösterilerek anlatılmıştır. Bu cepheler içerisinde Çanakkale Cephesi'ne parantez açılarak anlatılmıştır. Kitapta Çanakkale Cephesi'ne 1 sayfa ayrılmıştır. Bu sayfa içerisinde savaşa görev yapmış Fransız Bouvet (Buve) Zırhlısı ve Mustafa Kemal'in cephedeki resimleri yer almaktadır. Bu sayfada kara ve deniz savaşlarından, Nusret Mayın Gemisi'nden, Mustafa Kemal'in savaştaki öneminden, Gelibolu kara savaşlarından bahsedilmektedir. Mustafa Kemal'in Conkbayırı'nda askerlere seslenişinden bahsedilmiştir. Bu sayfada savaş sonunda İngiliz askeri ve devlet adamlarının Çanakkale Cephesi ile ilgili ifadeleri yer almaktadır. Bunlar şöyledir;

Bu savaşı yazı ile anlatmak mümkün değildir" İngiliz General Hamilton
Türkler bu daracık geçit başında sıkı bir savunmaya girişmişlerdi. Canlarını veriyorlar fakat vatan toprağından karış vermiyorlardı. İngiliz Bahriye Nazırı Churchill

Sayfanın son bölümünde iki değerlendirme sorusu bulunmaktadır. Bunlar;

- Çanakkale Savaşı'nın 1. Dünya Savaşı'nın seyrine etkileri nelerdir?
- Çanakkale Savaşı'nın Atatürk'ün başlattığı Milli Mücadele'ye nasıl bir etkisi olmuştur? Atatürk'ün önderliğine bu savaşın katkıları nelerdir?

4. 3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle yapılan mülakatta Çanakkale Cephesi konusuna dair düşünceleri alınmıştır. Öğretmenlerin Çanakkale Cephesine dair düşünceleri Tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çanakkale Cephesi ile İlgili Düşünceleri

	Varoluş Mücadelesi	Dönüm Noktası	Bağımsızlık
Öğretmen Kodları	Ö2K,Ö7E, Ö4K	Ö3K, Ö6E, Ö7E, Ö8E	Ö1K, Ö5E

Öğretmenlerle yapılan mülakatın ilk sorusunda öğretmen öğretmenlerden Çanakkale Savaşı İle ilgili düşünceleri alınmıştır. Öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre düşünceleri "Varoluş mücadelesi", "Dönüm noktası" ve "Bağımsızlık" teması olmak üzere 3 tema altında toplanmıştır. "Varoluş Mücadelesi" teması altında 3 öğretmen görüş

bildirmiştir. “Ö7E”nin görüşleri hem “Varoluş mücadelesi” hem “Dönüm noktası” temaları doğrultusundadır. “Varoluş mücadelesi” temasına altında görüş bildiren bir öğretmen

Ö2K : Çanakkale Savaşı bir var oluş mücadelesidir. Özellikle taraflara baktığımızda yayılmacı politika izleyen sömürge faaliyeti gerçekleştiren, çağın gerisinde kalmış milletleri kendi menfaatleri için kullananlar bir tarafta diğer tarafta Osmanlı Devleti ve varoluş mücadelesi var.

şeklinde görüş belirtmiştir.

Bir diğer öğretmenin ifadeleri ise

Ö4K :Türk Milletinin topyekün varını yoğunu ortaya koyduğu bir savaştır. Bu savaşta hiç kimse fedakarlık kaçmamıştır. Bu savaş sonucunda Türk milleti zaman esaret altında kalmayacağını göstermiştir.

şeklindedir.

Öğretmenlerin içerisinde “Dönüm Noktası” teması altında dört öğretmen görüş bildirmiştir. Bunlardan bir tanesi

Ö3K : Türk tarihinin dönüm noktası diye düşünüyorum. (...) Bu savaş bence kurulacak olan Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli dönüm noktasıdır.

şeklinde görüş bildirmiştir. Bir diğer öğretmen ise

Ö6E : Çanakkale Savaşı'nın tarihimizde önemli bir yeri var. Bir dönüm noktasıdır. Osmanlının dibe vurmuşluğundan bir milletin yeniden doğuşu diyebiliriz.

cümlelerini kullanmıştır. Bir diğer öğretmenin görüşleri

Ö8E : Çanakkale Savaşı Türk tarihinde bir Malazgirt bir İstanbul'un fethi gibi dönüm noktasıdır. Eğer bu savaş kaybedilseydi Osmanlı Devleti savaştan çekilmek zorunda kalacaktı.

doğrultusundadır.

Öğretmenlerin içerisinde 2 öğretmen “Kuvayımilliyeye Ruhu” teması altında görüş bildirmişlerdir. Bunlardan bir tanesi

Ö1K : Çanakkale Cephesi yapılan tüm cephe savaşlarının en önemlisidir. Kurtuluş Savaşının ön ayağı olmuştur.

ifadelerini kullanmıştır. Bir diğer öğretmenin görüşleri ise

Ö5E : Kurtuluş savaşının başlamasına ön ayak olan gelişmelerdendir. Aynı zamanda T.C. devletinin kurulmasına olanak sağlayan tarihi bir olaydır.

şeklindedir.

Hem “Varoluş mücadelesi” hem de “Dönüm Noktası” temaları doğrultusunda görüş bildiren Ö7E’nin görüşleri ise

Ö7E : Çanakkale Savaşı 1. Dünya savaşının kaderini değiştiren bir savaştır. Dolayısıyla Türk milletinin var olma savaşlarından biridir. Bağımsızlık mücadeleleri aşamalarından en önemli savaşlardan bir tanesi, dönüm noktalarından bir tanesidir. Dolayısıyla Çanakkale Savaşı Türk tarihinde bir dönüm noktası olarak değerlendirilmelidir.

şeklinde olmuştur.

Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle yapılan mülakatlar sonucunda öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde Çanakkale Cephesinin öğretimine yönelik görüşleri Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Çanakkale Cephesi Konusunun Öğretiminin Önemine Yönelik Görüşleri

	Tarih Bilinci	Milli Duygular
Öğretmen Kodları	Ö2K, Ö3K, Ö4K, Ö6E	Ö1K, Ö3K, Ö5E, Ö7E, Ö8E

Öğretmenlerle yapılan mülakat sonucunda Çanakkale Cephesi’nin Sosyal Bilgiler derslerinde öğretimine yönelik görüşleri iki tema altında toplanmıştır. Bu temalar “tarih bilinci” ve “milli duygular” olarak tanımlanmıştır. Öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda 5 öğretmenin ifadeleri “milli duygular” teması altında birleştirilirken 4 öğretmenin ifadesi “tarih bilinci” teması altında birleştirilmiştir. “Ö3” öğretmenin görüşleri ise her iki tema doğrultusundadır. Buna göre “tarih bilinci” teması altındaki öğretmenlerin görüşleri şöyledir;

Ö2K : Sosyal Bilgilerin amaçları içerisinde tarihimizi öğretmek var. Tarih şuurunu kazandırmak var. Geçmişteki başarıları ve hataları öğretmek var. Hatalardan

ders almak, başarılarından milletçe motive olarak daha iyi şeyler yapmak var. O anlamda tabii ki Sosyal Bilgiler programı içerisinde Çanakkale Savaşı'nın olması gerekiyor.

ifadelerini kullanmıştır. Bir diğer öğretmen

Ö3K : Çocuklar 18 Mart'ı Çanakkale'nin nasıl geçilemeyeceğini bilecek, bu toprakların kimlerden miras kaldığını bilmeden, umursamadan çocuklarımızı geleceğe nasıl taşıyabiliriz. Çocuklarımızın tarihimizi bilmesi lazım.

şeklinde görüş bildirmiştir. Bir diğer öğretmen

Ö4K : Ortaokul kademesinde tarih dersleri Sosyal Bilgiler dersi altında anlatıldığı için Çanakkale Cephesi konusu Sosyal Bilgiler dersi altında anlatılmalıdır. Ancak konu ders dışında ek olarak ele alınacak bir konudur. Çünkü bu savaş bir savaş olmaktan ziyade getirileri, yaşanan gelişmeler ve Türk milletinin geleceği adına o dönem için bir dönüm noktasıydı.

ifadelerini kullanarak görüşlerini bildirmiştir. Bir diğer öğretmen

Ö6E : Sosyal Bilgiler dersinin amacı aynı zamanda tarih bilinci, tarih şuuru vermektir. Dolayısıyla tarih şuurunu vermek bakımından da tarihin çok önemli bir yeri olduğunu söylemeliyiz. Bu açıdan bakıldığında Çanakkale Cephesi konusu önemlidir. (...) tarih şuurunun oluşturulmasının, milli kimliğin, benliğin oluşturulmasında Çanakkale'nin ayrı bir yeri ayrıdır.

cümleleriyle düşüncelerini ifade etmiştir. "Milli duygular" teması altındaki öğretmenlerin görüşleri ise şöyledir

Ö1K : Çanakkale Cephesi konusu çocukların en çok akıllarında kalan, milliyetçilik ruhunu en çok verebildiğimiz konudur. Bir çok cephe akılda kalmazken Çanakkale cephesi çocukların akıllarında kalır. (...) programda olmasının tabii ki önemi var. Atatürk'ün dünya tarihi açısından tanınması, Türk Milletinin Kurtuluş savaşında lideri olması, Atatürk'ün kişisel Özelliklerini ön plana çıkarması nedeniyle bu konunun Sosyal Bilgiler dersinde öğretimi önemlidir.

sözleriyle görüşlerini dile getirmiştir. Bir diğer öğretmenin görüşleri

Ö3K :Ağaç yaşken eğilir. Diğer kademelerde de tabî ki bu konular olmalı. Milli ruh, milliyetçilik açısından önemli bir savaş. Bence bu konu ilkokul kademesinde de verilmeli.

şeklinde olmuştur. Bir diğer öğretmen

Ö5E : Sosyal bilgiler dersi değerlerin verildiği bir ders olması, bağımsızlık, saygı, kardeşlik, milli birlik ve beraberlik, dayanışma v.b. değerlerin kazandırılması açısından Çanakkale Cephesi konusunun sosyal bilgiler programında yer alması önemlidir.

şeklinde görüş bildirmiştir. Bir diğer öğretmen

Ö7E : Sosyal Bilgiler tarih öğretimi açısından ortaokul kademelerinde önemlidir. Yakın tarihimize baktığımızda en önemli dönüm noktasının Çanakkale Savaşı olduğunu görüyoruz. Bu açıdan Sosyal Bilgiler programında yer alması gerekiyor. (...) biz eğitimciler olarak önem vermemiz gerekiyor. Çocuklara milli duyguları hissettirmemiz, ruhlarına dokunmamız gerekiyor.

ifadelerini kullanmıştır. Ö8E'nin görüşleri ise

Ö8E : Milli manevi duyguları vatanseverlik duygularını çocuklarımıza kazandırmamız için Çanakkale Savaşı Sosyal Bilgiler konularında yer almalıdır. Bu savaş ile günümüz arasında bağlantı kurarak böyle bir durumda karşılığında o zamanki Mehmetçüğimizin gösterdiği azim ve mücadeleyi bizim de aynı şekilde göstermemiz gerekiyor. Bunun için Çanakkale Savaşı gençlerimiz çok iyi bir örnek. Gençlerimizin memleketimizin karşılaşılabileceği benzer bir durumda aynı duygularla hareket etmeli. Bu nedenle Çanakkale Savaşı'nı Çanakkale ruhunu gençlerimize en iyi şekilde anlatmalıyız.

şeklindedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle Çanakkale Cephesi konusunun 2005 öğretim programındaki içeriği ile ilgili görüşleri Tablo 4'teki gibidir.

Tablo 4. Çanakkale Cephesi Konusunun 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki İçeriği ile İlgili Öğretmen Görüşleri

	Yeterli	Yetersiz	Geliştirilebilir
Kazanım		Ö1K,Ö2K,Ö3K,Ö4K	
Zaman		Ö1K,Ö3K,Ö5E,Ö6E,Ö7E	
İçerik	Ö8E		Ö8E
Güncellik		Ö2K	

Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle ilgili yapılan mülakatlarda Çanakkale Cephesi konusunun Sosyal Bilgiler öğretim programında ele alınışıyla ilgili öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Mülakatlar sonucunda 7 öğretmen Sosyal Bilgiler programında konunun ele alınışını yetersiz bulduğu, 1 öğretmenin yeterli ancak geliştirilebilir olduğu ve görüşünü belirtmiştir. Konunun programda yetersiz olduğunu düşünen bir öğretmen

Ö1K : Hem konu bazında hem ayrılan süre bazında programda konuya yeterince yer verildiğini düşünmüyorum. Konuyla ilgili kazanımı yeterli bulmuyorum.

şeklinde görüş bildirmiştir. Bir diğer öğretmen

Ö2K : Direk Çanakkale Cephesi ile ilgili kazanım yok. Bu açıdan program yetersiz. Programda direk Çanakkale Savaşı ile ilgili kazanım olmalı.

şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. Bir diğer öğretmen

Ö3K :Konuya 1 saatlik zaman ayrılmış. Bu konuya 1 saatlik zaman dilimi yeterli değil. Dersi incelediniz. Gördünüz. Çocuklara söz hakkı verilmesi lazım, duygu ve düşüncelerini almamız lazım bunlar önemli. Ben bu açıdan yetersiz buluyorum. Konu programda daha teferruatlı yer alabilir. Konuyla alakalı kazanım olmalı.

cümleleriyle düşüncelerini dile getirmiştir. Bir diğer öğretmen

Ö4K : Çanakkale Savaşı ele alınışı bakımından program yeterli değildir. Konu ile ilgili kazanım yoktur. Programda 1. Dünya Savaşında cepheler olarak yer alıyor. Böyle bir konu bu kadar basit bir düzeyde ve diğer konularla eş tutulmamalı.

görüşünde bulunmuştur. Bir diğer öğretmen

Ö5E : *Yeterince yer verilmediğini kısmen yer verildiğini düşünüyorum. Çanakkale Savaşı üzerinde ayrıntılarıyla durmak gerekirse programda Çanakkale Savaşları konusu için daha fazla süre ayrılması gerekir.*

sözleriyle konu hakkındaki düşüncelerini belirtmiştir. Bir diğer öğretmen

Ö6E : *İçerik olarak ve konuya ayrılan zaman olarak konu programda yeterince ele alınmamıştır.*

ifadelerinde bulunmuştur. Bir diğer öğretmen görüşlerini

Ö7E : *Programda konuya ayrılan bölüm kesinlikle yeterli değil. Ne Osm. Dev. İşleyebiliyoruz ne Çanakkale konusunu işleyebiliyoruz. (...) Çanakkale'ye ayrılan bölüm çok yetersiz.*

Cümleleriyle ifade etmiştir. Ö8E ise konunun programda yeterli olduğunu ancak geliştirilebilir olduğunu düşünmektedir. Bu duruma göre Ö8E'nin görüşleri

Ö8E : *Konuya programda yeterince yer verildiğini düşünüyorum. Ancak programdaki yeri artırılabilir. Konu programda biraz daha kapsamlı ele alınabilir.*

şeklinde olmuştur. Ayrıca bunlara ek olarak

Ö2 : *Biz Çanakkale Cephesi' ni 7. Sınıfta Mayıs ayında çocuklara anlatıyoruz. Sonra 8.sınıf İnkılap tarihinde ikinci ünitede anlatıyoruz. Ancak hiçbir zaman zamanında anlatamıyoruz. Dolayısıyla olay birbirinden kopuyor. Savaşın zamanı ile bizim savaşı öğrencilere aktardığımız zaman farklı olduğu için bütünlük sağlanamıyor. Konuyu ele aldığımız zaman doğru yerde değil.*

cümlelerini kullanmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle yapılan mülakatlarda Çanakkale Cephesi'nin ders kitaplarındaki içeriği ile ilgili görüşleri Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çanakkale Cephesi Konusunun Ders Kitabında İçeriğine Yönelik Görüşleri

	Yeterli	Yetersiz
Bilgi		Ö1K, Ö2K, Ö4K, Ö5E
Dil		Ö1K, Ö7E
Görseller		Ö2K, Ö3K, Ö5E, Ö7E
Sayfa Sayısı		Ö3K, Ö7E
İçerik	Ö6E, Ö8E	

Çanakkale Cephesi konusunun Sosyal Bilgiler ders kitabındaki içeriği ile ilgili öğretmenlerle mülakat yapılmıştır. Yapılan mülakat sonucunda öğretmenlerin ders kitaplarında konunun içeriği ile ilgili görüşlerini yeterli ve yetersiz üst başlığı altında toplanmıştır. İçeriğin yetersiz bulan öğretmenlerin görüşleri “Dil”, “Görsel”, “Bilgi”, “Sayfa Sayısı” ve “içerik” olmak üzere oluşturulan beş tema altında toplanmıştır. Buna göre iki öğretmen kitabın konu ile ilgili içeriğini yeterli bulmuştur. Konuyla ilgili bir öğretmenin görüşleri şöyledir

Ö6E : Bu yılki kitabın içeriğinin yeterli olduğunu düşünüyorum. Kitaplar bilgi ve görseller açısından iyi hazırlanmış.

ifadelerini kullanmıştır. Bir diğer öğretmen

Ö8E : Kitaplarda konu ana hatlarıyla anlatılıyor. Bilgiler konu ve sınıf kademesi için yeterli. Kitapta Çanakkale ile ilgili harita ve İtilaf Dev. Zırhlı gemileri görsel olarak yer almış. Bu görseller çocukların dikkatini çekmekte. Çocuklar o dönem koşullarını gözlerinde canlandırabilmekte. Derslerde sadece kitaba bağlı kalmıyorum. Kendim sunumlar hazırlıyorum. EBA'yı kullanıyorum. Her sınıfta akıllı tahta var. Teknolojiden faydalanıyoruz ve derslerde farklı materyallerden faydalanıyoruz.

şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Mülakat yapılan 6 öğretmen ise kitabın içeriğini yetersiz bulmuştur. Buna göre bir öğretmen

Ö1K : Kitapları genel anlamda yeterli bulmuyorum. Kronoloji, konuların akışı gibi konularda eksik. Yaklaşık iki ay süren ünite var. Çanakkale Savaşına gelirse Çanakkale Savaşını destansı bir şekilde anlatmamış. Kısa, yüzeysel, cephelerin içinde bir savaş olarak anlatmış. Ben ders kitaplarını akademik bilgi yönünden yeterli bulmuyorum. Bunları kendim tamamlıyorum.

sözleriyle görüşünü bildirmiştir. Bir diğer öğretmen

Ö2K : Yeterli bulmuyorum. Bu konuda ders kitaplarını eleştirebiliriz. Yer-zaman, neden-sonuç ilişkisi yetersiz. Bir de görseller de yetersiz. Şöyle bir gerçek var ki bu durum sadece konu ile alakalı değil. Biz ders kitaplarından genel anlamda mutlu değiliz. Kitaplar içerisinde bir çok yanlış bilgiyle karşılaştık. Onları düzeltmek zorunda kaldık.

ifadelerinde bulunmuştur. Bir diğer öğretmen

Ö3K : Konuya ayrılan sayfa sayısı ve içerik yetersiz. Zaten programda yeterince yer ayrılmamış. Anılar yok kitapta. Burada yaşanmış hiç anı yok mu? Yazılmış mektuplar kitapta yer almamış. Kitaplarda resim ve hikayeleri de yetersiz buluyorum.

cümlelerini kullanmıştır. Bir diğer öğretmen

Ö4K : Ders kitabını da yeterli bulmuyorum. Belki kitapta ayrıla bölüm yeterli olabilir. Ancak kitapta savaşta yaşanmış olaylardan, hikayelerden, savaşta kahramanlardan yeterince bahsedilmiyor. Sadece savaşın neden ve sonucu yer alıyor. Atatürk'ün savaştığı cephelerden bahsedilmiyor. Kitapları içerik konusunda yeterli bulmuyorum. Kitaplarda adı duyulmamış kahramanlardan bahsedilmeli. Çünkü bu savaşta her erin bir hikayesi vardı ve o hikayeyi Çanakkale'de sonlandırdılar.

ifadeleriyle düşüncelerini belirtmiştir. Bir diğer öğretmen

Ö5E : İçerik açısından bakıldığında ayrıntılı olarak üzerinde durmak gerekirse bilgi düzeyinde yetersiz olduğunu düşünüyorum. Konu ile ilgili daha fazla görsele yer verilebilir. Değerlendirmeye yönelik sorular daha fazla olabilir. Bu konu ile ilgili etkinlik sayısı artırılabilir.

şeklinde görüş bildirmiştir. Bir diğer öğretmen Ö7E'nin görüşleri ise

Ö7E : Genelde Çanakkale Savaşı ile ilgili yazılmış bir çok kitap var. İnsanı etkileyecek bir sürü hikaye var. Vatan ve millet sevgisini aşıl原因an bir sürü hikaye var. Ancak bunların kitaplarda olmadığını görüyoruz. Çocuklara bu duyguları aktarabilmek için kitapların daha geniş ve kapsamlı olması

gerekiyor. Bu açıdan kitapta ayrılan bölümü yeterli görmüyorum. Daha hikayeleştirerek, çocukları etkileyecek şekilde, akılda kalacak şekilde hikayelerle anlatması gerekiyor. Biz bunu derslerde yapıyoruz ancak kitaplarda göremiyoruz. Bilgi açısından yeterli zaten 7.sınıf kademesindeki bir öğrenciye çok detaylı bilgi verilmemeli. Başlangıcı, deniz ve kara hareketi, gemi isimleri donanma güçleri bu bilgileri çok fazla yüklemeye gerek yok. Bölüm az olunca çok fazla görsel koyma imkanınız olmuyor. Cephelerle ilgili bir harita var. Özellikle Çanakkale ile ilgili bir harita yok. Çok fazla görsele yer verilmemiş. Dili çocukların düzeyine uygun değil. Çanakkale'yi kafalarında somutlaştıracak şekilde görseller yok. Farklı materyaller kullanma gereği duyuyoruz bunun için. Gösteriyoruz da. Bunları etkileşimli tahtadan aşıyoruz ancak çocukları etkileyecek parçalar da olmalı.

şeklinde olmuştur. Ayrıca bunlara ek olarak

Ö2K : Kullanılan ders kitapları yeterli değil. En azından ders kitaplarını MEB' in hazırlamasını istiyorum.

demmiştir.

4. 4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle yapılan mülakat sonucunda Çanakkale Cephesi konusunu işlerken kullandıkları sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikler Tablo 6'daki gibidir.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Konunun Öğretiminde Kullandıkları Sınıf-Okul İçi ve Sınıf Dışı Etkinlikler

Etkinlikler	Sınıf-Okul İçi	Sınıf-Okul Dışı
18 Mart Anma Töreni	Ö1K,Ö4K,Ö5E,Ö6E,Ö7E,Ö8E	
Pano Hazırlama	Ö1K,Ö5E,Ö7E	
Temsili Maket Hazırlama	Ö1K,Ö4K	
Video	Ö3K,Ö5E,Ö8E	
Sanal Müze	Ö1K	
Düz Anlatım	Ö1K-Ö4K VE Ö5E-Ö8E	
Soru Cevap	Ö2K,Ö5E,Ö6E,Ö7E,Ö8E	
Beyin Fırtınası	Ö4K	
Konferans		Ö1K
Araştırma Ödevi		Ö2K
Müze Gezisi		Ö1K
Çanakkale Gezisi		Ö3K,Ö4K,Ö8E

Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle Çanakkale Cephesi konusunun öğretiminde kullandıkları sınıf-okul içi ve sınıf dışı etkinliklere yönelik mülakat yapılmıştır. Yapılan mülakat sonucunda öğretmenlerin tamamı sınıf-okul içi etkinliklerinde geleneksel yöntemleri kullandıkları tespit edilmiştir. İstisnai olarak "Ö4K" öğretmeni düz anlatımın yanında çağdaş öğretim tekniği olan beyin fırtınasını kullanmaktadır. Çalışma sonucunda 6 öğretmenin okulunda 18 Mart anma törenleri yapıldığı, 1 öğretmenin sanal müze etkinliği yaptığı, 2 öğretmenin öğrencilerle konuyla ilgili temsili maketler hazırladıkları, 3 öğretmenin sınıf ve okul panolarında çalışma yaptıkları, 3 öğretmenin derste konuyla ilgili öğrencilere video izlettikleri tespit edilmiştir. Buna göre bir öğretmenlerin mülakatlardaki ifadeleri ;

Ö1K : Görseller kullanıyoruz. Bu materyalleri daha çok Çanakkale Zaferi haftası hakkında kullanmaya gayret ediyoruz. Koridorlarda panolarda resim ve yazılar sergiliyoruz. Okullarda 18 Mart için program yapıyoruz. Bu yıl Seyit onbaşının bant ve streç filmlerle bir insan figürü yapıp sergiledik. (...) Cephedeki yemek menülerini, askerlerimizin yaşını temsili mezar taşları yapıp sergiledik. Temsili abideler yaptık. Okullarda 18 Mart için program yapıyoruz. (...) Biz 18 Mart kutlamalarına çok önem veriyoruz. Anma ve kutlamalarla ilgili programlarda ben sorumlu oluyorum.

şeklinde dir. Bir diğer öğretmen

Ö2K : Sınıflar kalabalık. Sınıflarda ortalama 37-38 kişi var. Bu sınıflar içerisinde etkinlikler yapamıyoruz. Sunu merkezli, görselin ve videoların bol olduğu bir anlatım gerçekleştiriyoruz. En fazla gerçekleştirdiğimiz etkinlik soru-cevap oluyor. Yapılandırmacı eğitim anlayışına göre hareket etmiyoruz. Klasik anlayışla, öğretmen merkezli dersler işliyoruz. Bu kısmında öğrenciye verdiği kattığı şeyler var. Burası önemsiz değil. Ancak etkinlik temelli ders anlatım şekli yapamıyoruz. Bütün sınıfı katabileceğimiz aynı zamanda sınıfın kontrolünü kaybetmemem gereken etkinlikleri tercih etmeliyim.

cümlelerini kullanmıştır. Bir diğer öğretmen

Ö3K : Bu zamana kadar hiç yapamadık. Yetiştirmemiz gerek bir program var. Kendi ders planlarım vardı aslında. Mesela savaşta askerlerin mektuplarını sınıfta okuyacaktık. Ancak bu programa göre etkinlik yapamıyorsunuz. Verdiğimiz ödevle çocukların bilgileri oldu. En azından çocuklara Birinci Dünya Savaşı hakkında bilgi edindirdik. Osmanlı Devleti'nin savaşa girişi hakkında fikir edindirdik. Eba'dan video izlettik. Etkinlikler için süre gerekli.

ifadeleriyle sınıfta kullandığı etkinlikleri anlatmıştır. Bir diğer öğretmen

Ö4K : Savaşla ilgili neden sonuç ilişkisi kurmaya çalışıyorum. Beyin fırtınası yaptırıyorum. Mesela “Çanakkale geçilseydi ne olurdu ?” gibi. Sınıfta yaşanmış öykülere yer veriyorum. Örneğin Seyit onbaşının hayatı. Anlatım yöntemini kullanıyorum. (...) Slaytlardan faydalaniyorum. (...) Sınıfta Çanakkale ile ilgili materyaller ve maket hazırlıyoruz. Ancak program takvimi ve konunun yoğun olmasından dolayı istediğimiz zamanı ve fırsatı bulamayabiliyoruz. 18 Mart programlarımız oluyor. 18 Martta drama ve rol oynama etkinliklerimiz oluyor.

demıştır. Bir diğer öğretmen

Ö5E: Kısmen kullanıyorum. Çanakkale ile ilgili belgeselleri kullanıyorum. Etkileşimli tahtada harita kullanılması, Çanakkale ve diğer cephelerin yerlerinin öğrenciler tarafından bulunması. Konu özet anlatımı etkileşimli tahta kullanılarak verilmekte. Konu ile ilgili değerlendirme soruları. Bunun yanında Eba’ da konu anlatımı ve sorulardan yararlanıyorum. (...) Okul panosunda Atatürk’ün Çanakkale Savaşı’ndaki yerine değinen bilgilere yer verilmektedir. Şiirler, sözler, görseller panoda sergilenmektedir. (...) her yıl düzenli olarak 18 Mart gününde kutluyoruz.

cümleleriyle kullandığı sınıf-okul içi etkinliklerini anlatmıştır. Bir diğer öğretmen ise kullandığı sınıf içi etkinliklerini

Ö6E : “Sınıf ortamında yapılan etkinlikler daha çok önem arz ettiğini düşünüyorum. Onların daha verimli olduklarını düşünüyorum. Ancak bu sefer zaman problemi karşımıza çıkıyor. Bir ders saati içerisine Çanakkale savaşını sığdırmamız mümkün değil. Meydana gelen olayları mı, savaşın büyüklüğünü mü, ne anlatabiliriz 1 ders saatinde. Anlatacak çok şey var. (...) Düz anlatım ve soru cevabın dışına çıkamıyoruz. Farklı etkinlikler yapmaya kalktığımızda çok fazla zaman alıyor. Biliyorsunuz, her yıl 18 Mart Çanakkale Şehitlerini anma günüdür. O günlerde okulumuzda etkinlikler yapılıyor.

cümleleriyle ifade etmiştir. Bir diğer öğretmenin ise ifadeleri

Ö7E : Öğrenciler görseller hazırlıyorlar. Sınıfta pano oluşturuyoruz. Görsellerle ilgili sunum yapıyorlar. Ben konu ile ilgili önemli yerleri tekrar üzerinden geçip eksik kalan yerleri tamamlıyorum. Konularla ilgili soru çıkartıyorum. Çocuklar konu ile ilgili soru çıkartıp sınıfa getiriyorlar. Tekrar etmiş oluyoruz. Zamandan

kaynaklı pek bir şey yapma şansımız olmadı. Bu konuyu öne almak zorunda kaldık. Programı yetiştirme şansımız yoktu. (...) 18 Mart ile ilgili okulda program oluyor. Şiir, drama, türküler gibi etkinlikler yapılıyor.

şeklinde olmuştur. Bir diğer öğretmen

Ö8E : Konu ile ilgili derslerde sunumdan faydalandık. Video izlettik. Görseller kullandık. Konunun işlendiği zaman tarih olarak okulun son haftalarına denk geliyor. Bu haftalarda sınavlar bitmiş oluyor. Bu etkenler derslerin istenilen verimlilikte geçmesini engelliyor. Bunun yanında her yıl 18 Mart günü okulda kutlama yapıyoruz.

cümlelerini kullanarak sınıf içerisinde kullandığı etkinlikleri anlatmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle Çanakkale Cephesi konusunun öğretiminde kullandıkları sınıf-okul dışı etkinliklere yönelik mülakat yapılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda 1 öğretmenin konferans ve müze gezisi etkinliği yaptığı, 1 öğretmenin konuyla ilgili araştırma ödevi verdiği ve 3 öğretmenin Çanakkale'de Gelibolu yarımadasına gezi etkinliklerinde buldukları tespit edilmiştir. 3 öğretmenin ise cevaplarına bakılarak konuyla ilgili herhangi bir sınıf dışı etkinliği kullanmadığı tespit edilmiştir. Buna göre mülakatlarda bir öğretmenin ifadeleri şöyledir;

Ö1K : Bazı organizasyonlar yapılıyor. Hamamizade konferans yapıldı bu yıl. Seyyar müzeler geliyor. Savaş materyalleri sergileniyor. Çocukları buralara getiriyoruz. (...) Okullarda 18 Mart için program yapıyoruz. (...) Biz 18 Mart kutlamalarına çok önem veriyoruz. Anma ve kutlamalarla ilgili programlarda ben sorumlu oluyorum.

şeklinde ifadelerde bulunmuştur. Bir diğer öğretmen

Ö2K : Bulduğumuz bölge itibari ile Çanakkale Cephesi ile ilgili gidebileceğimiz bir yer yok. İnternet ortamında Çanakkale ile ilgili gösterimlerde bulunulabilir. Sınıfın içerisinde panolar oluşturulabilir. Konuyla ilgili proje ve araştırma ödevleri verilebilir. Bunların dışında çok fazla bir şey yapamıyoruz.

cümleleriyle kullandığı sınıf-okul dışı etkinlikleri anlatmıştır. Bir diğer öğretmen

Ö3K : Ben daha öncesinde çocukları Çanakkale'ye götürmüştüm. En güzel, en anlamlı öğrenme yerinde olur. Rehber eşliğinde savaş yerlerini gezmiştik. Çocuklar gezerek o yerin maneviyatını alıyorlar. ... Ancak bu etkinlikler zaman ve imkanlar doğrultusunda oluyor. Son birkaç yıldır yapamıyoruz maalesef.

demiştir. Bir diğer öğretmen

Ö4K : Çanakkale Gezisi yapıyoruz. Durumu iyi olmayan çocuklar için kaynak bulup kısmi İl Milli Eğitim'den de yardım alıp imkanlarımız doğrultusunda öğrencilerimizi Çanakkale'ye götürmeye çalışıyoruz.

ifadelerini kullanmıştır. Bir diğer öğretmen

Ö5E :Belirli gün ve haftalar adı altında okulda etkinlikler yapıyoruz. Bu günde Çanakkale Savaşı'nın önemini konu alan konuşmalar hem öğretmen hem de öğrenciler tarafından yapılmaktadır. Çanakkale konusunu yansıtan şiirlere yer verilmektedir. Çanakkale Savaşı ile ilgili anekdotlar, sözler üzerinde durulmaktadır.Yine Çanakkale ile ilgili bir gezi planlaması yapmıştık. Tur şirketi ile anlaşmıştık. Ancak katılımın az olması nedeniyle bu etkinliği gerçekleştiremedik.

cümlelerini kullanmıştır. Bir diğer öğretmen

Ö6E : Ders dışı etkinliklerimizde törenler yapıyoruz okulda 18 Mart kutlamaları altında. Birkaç öğrenciye görev veriliyor. Başka bir etkinlik yapmıyoruz.

ifadelerini kullanmıştır. Bir diğer öğretmen

Ö7E : Sınıfta 15-20 dakika o gün için derse girişte bir konuşma yapılıyor.Bunun dışında başka bir etkinlik yapamıyoruz. Zamanın sınırlı olması bizi etkiliyor.

demiştir. Bir diğer öğretmenin ise kullandığı sınıf-okul dışı etkinlikleri

Ö8E : Okulumuzda Çanakkale gezisi planı yapıldı. Ancak bu etkinliğe bazı öğrenciler katılabildi. Bazıları katılamadı. Ekonomik ve mesafenin uzak olması nedeniyle tam katılım olmadı.

cümleleriyle belirtmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri Çanakkale Cephesi konusunu işlerken ders sırasında öğretmenin sınıf içi etkinliklerini ve kullandıkları materyalleri tespit etmek amacıyla gözlem yapılmıştır. Yapılan gözlem sonuçları Tablo 7'de sergilenmektedir.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çanakkale Cephesi Konusunu İşlerken Kullandıkları Materyaller ve Sınıf-Okul İçi Etkinlikler

	Materyaller	Etkinlikler
Etkileşimli Tahta	Ö1K-Ö4K ve Ö5E-Ö8E	
Eba Materyalleri	Ö1K, Ö2K, Ö3K, Ö6E, Ö7E, Ö8E	
Yazı Tahtası	Ö1K, Ö3K, Ö4K ve Ö5E-Ö8E	
Sunu	Ö4K, Ö5E	
Düz Anlatım		Ö1K-Ö4K ve Ö5E-Ö8E
Soru-Cevap		Ö5E, Ö7E, Ö8E

Çanakkale Cephesi konusu işlenirken derste yapılan gözlemler sonucunda öğretmenlerin etkileşimli tahta, Eba, Powerpoint sunuları ve tahtayı kullandıkları tespit edilmiştir. 6 öğretmen ebada hazırlanmış çalışmalarını kullandığı tespit edilmiştir. 2 öğretmen konuyu işlerken Powerpoint sunusu kullanmıştır. Öğretmenlerin tamamı Eba'daki çalışmalarını ve sunumlarını etkileşimli tahta üzerinde öğrencilere yansıtmıştır. Yapılan gözlemler sonucunda hiçbir öğretmenin derste Sosyal Bilgiler ders kitabını kullanmadığı tespit edilmiştir. Bu tespit doğrultusunda

Ö2 : Şöyle bir durum da var ki artık etkileşimli tahtalar kullanıldığı için ders kitapları geri plana düştü. Sunular hazırlıyoruz. Eba' da video var. Onları kullanıyoruz.

ifadelerini kullanmıştır.

Çanakkale Cephesi konusu işlenirken derste yapılan gözlemler sonucunda öğretmenlerin tamamının düz anlatım yöntemini kullandığı tespit edilmiştir. 3 öğretmen ise düz anlatım yönteminin yanında soru-cevap yöntemini kullandığı tespit edilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda gözlem yapılan öğretmenlerin konuyu sınıfta işlerken geleneksel yöntemlerin dışına çıkmadıkları, çağdaş yöntem ve teknikleri kullanmadıkları tespit edilmiştir.

4. 5. Beşinci Alt Problem Durumuna İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle yapılan mülakatta Çanakkale Cephesi konusunun işlenişi ile ilgili öğretmenlerden görüş ve sınıf içi-sınıf dışı etkinlik öneri alınmıştır. Öğretmenleri görüş ve önerileri Tablo 8'de sergilenmiştir.

Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çanakkale Cephesi Konusunun Öğretimine İlişkin Sınıf-Okul İçi Etkinlik Önerileri

Etkinlikler	Sınıf-Okul İçi	Sınıf-Okul Dışı
Sanal Müze	Ö4K, Ö5E, Ö7E	
Video	Ö4K, Ö5E, Ö8E	
Drama	Ö1K, Ö2K, Ö3K, Ö6E, Ö7E	
Altı Şapkalı	Ö5E	
İşbirlikçi Öğrenme	Ö5E	
Beyin Fırtınası	Ö6E	
Araştırma Ödevi		Ö3K
Sinema		Ö4K
Çanakkale Gezisi		Ö1K-Ö4K ve Ö5E, Ö6E, Ö7E
Müze Gezisi		Ö6E

Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle Çanakkale Cephesi konusunun öğretimiyle ilgili sınıf-okul içi ve sınıf-okul dışı etkinlik önerilerine yönelik yapılan mülakat yapılmıştır. Yapılan mülakatlar analiz edilip tabloda kategorize edilmiştir. Mülakatlar sonucunda sınıf-okul içi etkinlik önerilerinde 5 öğretmen drama tekniği, 3 öğretmen konuyla ilgili video izleme, 3 öğretmen sanal müze ve 1 öğretmen altı şapka tekniği, iş birliğiyle öğrenme ve beyin fırtınası tekniği önerilerinde bulunmuştur. Buna göre öğretmenlerin ifadeleri şöyledir;

Ö1K : Tiyatro, canlandırmalar yapılabilir. Kınalı Hasan'ın hikayesi canlandırılabilir. Ben 5.sınıfa giderken bir piyesin içerisinde rol almıştım. O günü asla unutmuyorum. Birkaç çocuğa küçük bir piyes yaptırmak isterim ancak zaman problemi var.

görüşlerinde bulunmuştur. Bir diğer öğretmen

Ö2K : Drama yapılabilir. Tarih derslerini drama ile anlatabilirsiniz. Atatürk'ün savaşıla ilgili anılarını, o dönemdeki Osmanlı Devleti'nin durumunu anlatan dramalar yapılabilir. Savaşı anlatan vs. dramalar yapılabilir. Bilgi bazında sunu gibi teknolojiyi de kullanarak ardından bu gibi motiflerle desteklediğimizde daha güzel şeyler ortaya çıkabilir diye düşünüyorum. (...) Atatürk' ün 57. Alaya "ben size savaşmayı değil, ölmeyi emrediyorum" seslenişi canlandırılabilir mesela.

cümleleriyle görüşlerini bildirmiştir. Bir diğer öğretmen

Ö3K : Tiyatro çalışmaları yapılabilir.

ifadesinde bulunmuştur. Bir diğer öğretmen

Ö4K : Sanal müze etkinliği yapılabilir. filmler faydalanılabilir. Hazırlanmış belgeseller izletilebilir. Böyle bir çalışma bölgeye gidemeyen öğrenciler için faydalı olacaktır.

şeklinde görüş bildirmiştir. Bir diğer öğretmen

Ö5E : Örnek Olay yöntemiyle yaşanmış olaylara ait öykülerin okunması ve buna dair sorular sorulabilir. Sanal müze uygulamasından yararlanılabilir. O dönemi yansıtan mektuplara yer verilebilir. Çanakkale'yi yaşamış insanların röportajları öğrencilere izlettirilebilir. Milli birlik ve beraberlik ruhunu yansıtan her türlü etkinlikler kullanılabilir. Program saatinin artırılması ile birlikte; Yaşanmış olayların incelenmesi, Çanakkale Savaşında yer alan önemli kişi ya da kahramanlarımızın incelenmesi, iş birliği ile öğrenme-grup çalışmaları, altı Şapka tekniği, Çanakkale Savaşını konu alan şarkı ya da marşlardan yola çıkılarak etkinlikler yapılabilir.

cümleleriyle görüşlerini dile getirmiştir. Bir diğer öğretmen

Ö6E : Drama tekniği uygulanabilir. Beyin fırtınası, uygulanabilir.

şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Bir diğer öğretmen

Ö7E : İlk görev yıllarımda tiyatrolar yapıyorduk. Güzel de oluyordu. Ancak orası köy okuluydu. Çocuklar istekliydi. Taşıma yoktu. Çalışıp yapıyorduk. Ancak bunu şehir merkezindeki okullarda yapamıyoruz. (...) Çanakkale ile ilgili sanal müze var mı bilmiyorum. Böyle bir uygulamaya rastlamadım. Olsaydı gidemeyenler için çok ilgi çekici olacağını düşünüyorum. Bununla ilgili gösterimler olsa çok ilgi çekici olacağını düşünüyorum.

cümlelerini kullanmıştır. Bir diğer öğretmenin görüşleri ise

Ö8E : Belgesel ve videolar izlettirilebilir. Baktığımızda çocuklar video ve filmlerden etkilenebiliyorlar. Aynı videoyu tekrar izlemek istiyorlar. Mesela çocukların seyit onbaşının mermiyi kaldırması olayı.

şeklinde olmuştur.

Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle Çanakkale Cephesi konusunun öğretimiyle ilgili sınıf- okul dışı etkinlik önerilerine yönelik yapılan mülakat yapılmıştır. Yapılan mülakatlar sonucunda 7 öğretmen sınıf dışı etkinlik olarak Çanakkale Gezisi önerisinde bulunurken birer öğretmen araştırma ödevi, sinema etkinliği ve müze gezisi önerilerinde bulundu. Buna göre bir öğretmen

Ö1K : Yerinde öğrenme en iyi öğrenmedir. Çocuklara savaş alanını gezdirmeliyiz. Çocuklara anlatıyoruz ancak soyut kavramlar olduğu için çocuklar tam anlayamıyorlar. Çocuklar bölgeyi bilmiyorlar. En iyi öğrenmenin göreerek, yaşayarak öğrenme olduğunu düşünüyorum. Çocuklara Çanakkale Savaşı'nı kara ve deniz savaşı olarak anlatıyoruz ancak çocuklara soyut geliyor. Dersler esasında yerinde gösterilmeli. Çevrede böyle bir mekan varsa ders orada işlenmeli.

görüşlerinde bulunmuştur. Bir diğer öğretmen

Ö2K : Bütün çocuklarımızın Çanakkale'ye getirilmesi gerekiyor. Kesinlikle hepsinin getirilmesi gerekiyor. Yani orada her adımımızı attığımızda, her baktığımız yerde şehitlerin olduğunu çocuklara göstermeliyiz. Hani bir karıncayı incitmeme misali basmamız gerektiğini yaşayarak öğretmemiz gerekiyor. Onlar neden orada canlarını vermişler bunu en iyi orada anlatabiliriz.

cümlelerini kullanmıştır. Bir diğer öğretmen

Ö3K : Gerekli imkanlar sağlandığında yapılacak en güzel etkinlik Çanakkale Gezisidir. Çünkü tarihi yerleri yerinde gezmemiz gerekiyor. Çanakkale şehitliğini gezip çocuklara orada istiklal marşını okutmamız gerekiyor. İstiklal marşının duygusunu, maneviyatını daha iyi nerede anlayabilirler. Biz daha öncesinden çocuklarla bunu yapmıştık. İnsan çok duygulanıyor. Araştırma ödevleri verilebilir. Çocuklar bilgisayarı kullanıp araştırmayı seviyorlar. Araştırma ödevi verdiğimizde bir şeyler bulup getirip arkadaşlarıyla paylaşabilirler.

şeklinde görüş bildirmiştir. Bir diğer öğretmen

Ö4K: Çanakkale ruhunun öğrencilere aktarılabilmenin en iyi yolu Çanakkale'ye yapılacak gezidir. Ancak konuya ayrılan zaman diliminde gezi bir yana etkinlik yapmak bile zor. İmkanlar doğrultusunda öğrencilerle sinemaya gidiyoruz. Bununla ilgili filmler yapıldı.

ifadelerini kullanarak düşüncelerini dile getirmiştir. Bir diğer öğretmen

Ö5E : Çanakkale ile ilgili tarihi yerlere geziler yapılabilir.

İfadesinde bulunmuştur. Bir diğer öğretmen

Ö6E : Bence her çocuğun Çanakkale'yi görmesi gerekiyor. O yerler çocuklara gezdirilmesi lazım. En uygun etkinlik budur. Japonya' da Hiroşima'yı her okul ziyaret edermiş. Milli şuur, milli kimlik vermek için bu geziler yapılıyor. Bizim de bunları vereceğimiz yer Çanakkale'dir. Cepheleri, savaşın yaşandığı yerleri, coğrafyaları gezdirip onları çocuklara anlatmalıyız. (...) Geziler yapılabilir. Ancak bu tür etkinlikler öğretmenin bireysel çabalarıyla oluyor. Bu etkinliklerin maliyetleri vb. gibi ihtiyaçlar var. Bunların altından öğretmenin kalkması çok zor. MEB'in böyle bir çalışması olmalı. En azından lise son sınıfa kadar her öğrenciyi burayı gezdirebilmeli. Orayı gidip gezen öğrencide bilgi daha kalıcı olur. (...) Gezici müzeler var. Geçtiğimiz yıllarda Trabzon'a geldi. Çanakkale ile ilgili objeler sergilendi. Benim ilgimi çekti. Çocukları etkileyecek bir çalışmaydı. Kullanılan cephanе, silah, mühimmatlar, savaş anlatan resimler vs. Bunlar çok daha etkili oluyor.

cümleleriyle düşüncelerini ifade etmiştir. Bir diğer öğretmenin ise görüşleri

Ö7E : Bazı valilikler, belediyeler kitap okuma yarışmasında dereceye girenleri Çanakkale'ye götürüyorlar. Bazı belediyeler kademeli bir şekilde okullardaki çocukları Çanakkale'ye götürüyorlar. Çanakkale bizim için Türkiye'de ilk ziyaret edilmesi gereken yerlerin başında geliyor. Her çocuğun burayı ziyaret etmesi gerekiyor. Gerçekten çok etkileyici bir yer. Rehber eşliğinde gezilip hikayelerin oralarda dinlenmesi gerekiyor.

şeklinde olmuştur.

5. TARTIŞMA

Bu bölümde aynı alt problemler başlığı altında sırası korunarak günümüzde konuyla alakalı ya da benzer çalışmalarla karşılaştırılarak, yorumlarla desteklenerek alt problemler analiz edilmeye çalışılmıştır.

5. 1. Birinci Alt Probleme İlişkin Tartışma

Öğretim programı eğitimin herhangi bir kademesinde bir dersin öğretimiyle ilgili oluşturulan içeriktir (Demirel, 2015). Bu içeriğin içerisinde kazanımlar, uygulamalar, etkinlikler ve ölçme-değerlendirme yaklaşımları mevcuttur (Çepni ve Akyıldız, 2008). Okullardaki dersler öğretmenlerce, hazırlanan öğretim programı doğrultusunda ilerler. Yani öğretim programları öğretmenler için o dersin yol göstericisi ya da kılavuzudur.

Bu çalışmada 1968 yılında hazırlanmış olan ilk Sosyal Bilgiler öğretim programından 2018 yılında hazırlanan son öğretim programında Çanakkale Cephesi konusunun içeriği incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda yalnızca 1998 ve 2005 öğretim programlarıyla ilgili içerik mevcuttur. Ancak bu programlarla doğrudan kazanımlar bulunmamakta, konu Birinci Dünya Savaşı'nda savaşılan cepheler içerisine alınarak programda yer bulmaktadır. 1998 programında hedef-davranışlar içerisinde Atatürk'ün Çanakkale Savaşı'ndaki başarılarına vurgu yapılmaktadır. 2005 programında ise etkinlikler içerisinde Atatürk'ün Çanakkale Savaşı'ndaki başarıları ile ilgili öneri bulunmaktadır. 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programında ise konuyla ilgili hiçbir içerik bulunmamaktadır. Bu durum öğretmenlerin de mülakatlarda vurguladığı 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim programının yoğunluğundan dolayı bu ve benzer konuların sekizinci sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerine kaydırılmış olabilir. Yapılan çalışma sonucunda konu programlarda yalnızca Türk tarihine etkileri ve Atatürk'ün savaştaki başarıları yönüyle ele alınmıştır. Bu açıdan baktığımızda Sosyal Bilgiler öğretim programlarında konuya yeterince önem verilmediğini söyleyebiliriz.

Yazıcı (2013) yılında yapmış olduğu çalışmada konunun Tarih Öğretim programlarındaki içeriğini incelemiş ve benzer sonuca varmıştır. Konunun programlarda eksik ve yalnızca Türk tarihine etkileri yönüyle ele alındığını belirtmiştir.

Turan (2015) yılında yapmış olduğu çalışmada bu değerlendirmenin aksi yönünde görüş belirtmiştir. Ancak Turan'ın yaptığı çalışmada Sosyal Bilgilerin ilköğretim düzeyindeki programları ve İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarını incelemiştir. Bu durum yapmış olduğu çalışmanın derinliği ve farklı dersleri de kapsadığı

için böyle bir genelleme sonucunu göstermiş olabilir. 2018 yılında ise konuyla ilgili hiçbir içerik bulunmamaktadır.

Ata (2001) yapmış olduğu çalışma içerisinde benzer bir değerlendirmede bulunmuştur. Ancak Ata'nın (2001) yapmış olduğu yorum Türk Eğitim kademelerinin hepsini kapsadığından dolayı olabilir.

5. 2. İkinci Alt Probleme İlişkin Tartışma

Bir dersin eğitim kademesine göre, öğretim programı doğrultusunda hazırlanan dersin öğrenimine yardımcı en temel materyal ders kitabıdır. Ders kitapları en geleneksel eğitim materyali olup günümüzde halen kullanılmaktadır. Programdaki konuları özetleyip görsellerle organize ederek öğrencinin öğrenmesini kolaylaştırır (Ceyhan ve Yiğit, 2005). Ders kitapları konuların çerçevesini belirler. Çocuklar için ilk öğrenmeler ve konunun değerlendirilmesi arasındaki sürece yardım eder. Aynı zamanda öğretmenleri yönlendirir (Vural, 2005).

Bu çalışmada 1968, 1998, 2005 Sosyal Bilgiler ve 1985 Milli Tarih öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış ders kitapları incelenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda konunun kitaplarda içeriği programlara nazaran daha geniştir. Kitaplarda 1. Dünya Savaşı'nda savaşılan cepheler arasında Çanakkale Cephesi'ne daha geniş yer verilmiştir. Bu bağlamda bakıldığında Çanakkale Cephesi'nde Mustafa Kemal Paşa'nın savaştaki başarıları, ulusal ve uluslararası üne kavuşması Çanakkale Cephesi'ne diğer cephelerden daha fazla önem verildiğini söyleyebiliriz. Ancak kitaplarda konu yalnızca Türk tarihi açısından tek çerçevede değerlendirilmiştir. Savaşın dünya açısından etkileri ve cephede savaşılan azınlık askerlerinden hiç bahsedilmemiştir. Ayrıca kitaplarda programlarda olduğu gibi savaşta yalnızca Mustafa Kemal'in başarılarından bahsedilirken Türk Mehmetçigi'nden ve Mehmetçiğin anılarından bahsedilmemiştir. Savaşla ilgili cephe gerisinden, savaşın sosyo-ekonomik sonuçlarından bahsedilmemiştir. Konuya ayrılan sayfalarda görsellerin geniş yer kaplaması konuya ayrılan bölümde savaşla ilgili bilgi içerikli metinleri daraltmaktadır. Ayrıca görsellerin içerisinde savaşın geçtiği yerlerle ilgili haritalar bulunmamaktadır.

Çalışmanın sonuçlarına benzer olarak Zeyrek (2007) yapmış olduğu Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürkçülük adlı ders kitaplarında Çanakkale Savaşları'nın içeriğini incelemiştir. Çalışma sonucunda kitaplarda bilgi yanlışlıklarının olduğu, görsellerin yetersizliği ve sayfa sayısının az olduğu sonucuna varmıştır. İncelenen kitapların farklı kişiler tarafından yazıldığı ve savaşla ilgili akademik kaynaklarda farklı bilgilerin olması kitaplarda bazı bilgilerin yanlış olmasına neden olabilir. Öğretim programlarında dersin

konularının yoğun olması nedeniyle kitapta konuya fazla sayfa ayrılamamış ve bunun sonucunda görsellerde eksiklikler olabilir.

Yine benzer olarak Yazıcı (2013) yapmış olduğu çalışmada konunun programlara bağlı olarak kitaplarda fazla yer bulamadığını belirtmiştir. Konunun yalnızca Türk tarihi açısından ele alındığı, Mustafa Kemal'in askeri başarılarıyla sınırlı kaldığı, cephe gerisi ve savaşın sosyo-kültürel sonuçlarından bahsedilmediği sonucuna varmıştır. Ayrıca kitaplarda yer yer bilgi yanlışlarının mevcut olduğunu çalışmasında belirtmiştir.

Turan (2015) yapmış olduğu ilköğretim tarih öğretiminde Çanakkale Savaşları çalışmasında ilköğretim ders kitaplarını incelemiştir. Turan ve Yazıcı (2013) nazaran bazı noktalarda farklı sonuçlara varmıştır. Çalışmasında kitaplarda konuya önemli yer ayrıldığı, savaşta azınlıklara vurgu yapıldığı sonucuna varmıştır. Bunun nedeni yapılan çalışmanın eğitim kademesinin farklı olmasından dolayı olabilir. Ancak Turan (2015) de çalışmasında kitaplarda cephe gerisinden bahsedilmediği, Mustafa Kemal'e savaştaki başarıda önemli pay biçildiği sonucuna varmıştır. Bu yönüyle Yazıcı'nın (2013) yapmış olduğu çalışmaya benzemektedir. Turan 2014 yılında basılan ilkokul kitaplarında savaşın sonucunun sosyal yönlerine vurgu yapıldığını belirtmiştir.

5. 3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma

Öğretmenlerle yapılan mülakatlar sonucunda öğretmenlerin tamamı Çanakkale Savaşı'nın ülkemiz ve dünya için önemli bir savaş olduğu, savaşın Sosyal Bilgiler programında vatanseverlik gibi milli- manevi ve birlik- beraberlik duyguları öğrencilere aşılama açısından önemli olduğu görüşünü savunmaktadır. Öğretmenlerin tamamına yakını çalışmanın yapıldığı tarihte yürürlükte olan 2005 programının konuyla ilgili içeriğini yetersiz bulmaktadır.

Doğan (2015) öğretmen adayları ve öğrencilerin bakışıyla Çanakkale Savaşı ile ilgili bir metafor çalışması yapmıştır. Çalışmanın bir bölümünü sınıf, tarih ve Sosyal Bilgiler bölümünde okuyan öğretmen adaylarıyla gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucunda öğretmen adayları Çanakkale Savaşı'nı mücadele, var olma, yıkım-kargaşa, yeniden doğuş-umut, tarihten ders alma, dayanışma gibi metaforlarla açıkladıklarını tespit etmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında mevcut çalışmanın bulgularıyla karşılaştırıldığında Çanakkale Savaşı ile ilgili öğretmen adayları ve mevcut çalışmanın yapıldığı öğretmenlerin görüşleriyle birbirine yakın sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Yapılan çalışma sonucunda öğretmenlerin tamamına yakını ders kitabında konuya ayrılan bölümü sayfa sayısı, kitabın dil ve üslubu, konuya ait görseller görseller ve konuya ait bilgiler açısından ders kitabını eksik buldukları tespit edilmiştir. Bazı öğretmenlerin

ifadelerinden anlaşılacağı üzere öğretmenlerin bu görüşleri ders kitabının tamamı için geçerlidir.

Taş (2007) Sosyal Bilgiler ders kitaplarına ilişkin öğretmen görüşleriyle ilgili çalışma yapmıştır. Taş (2007) yaptığı çalışmasında öğretmenlerin kitapların içeriğiyle ilgili yorumlarından yola çıkarak benzer sonuçlara varmıştır. Öğretmenler ders kitaplarının içeriğini eksik buldukları sonucuna varmıştır.

Öcal ve Yiğittir'in (2007) yapmış olduğu çalışmalarında vardıkları sonuç ise yapılan çalışmaya zıt yöndedir. Öcal ve Yiğittir (2007) Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ilköğretim Sosyal Bilgiler ders kitaplarına dair görüşlerini almıştır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin ders kitaplarından memnun oldukları sonucuna varmışlardır. Bu sonuç Öcal ve Yiğittir'in (2007) çalışmalarında ilköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını incelemiş olduklarından dolayı olabilir.

Ertürk ve Güler (2017) ise 5. 6. Ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını öğretmen görüşlerine göre incelemişlerdir. Ertürk ve Güler'in (2017) çalışmalarının sonucun mevcut çalışma sonucuna zıt olarak öğretmenlerin büyük bir yüzdeliği ders kitaplarını yeterli bulmuşlardır. Bu durum Ertürk ve Güler'in (2017) çalışmalarının 5. 6. Ve 7. sınıf ders kitaplarının geneli üzerinde olmuş olduğundan olabilir.

5. 4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma

Eğitimde yöntem-teknik, bir derste konulara ait bilgi, beceri ve değerleri öğrencilere kazandırırken izlenen metod, yoldur (Demirel, 1999). Çalışmada öğretmenler yapılan okul-sınıf içi ve sınıf dışı mülakatta öğretmenler tarafından konu işlenirken kullandıkları yöntem ve teknikleri bildirmişlerdir. Verdikleri cevaplar öğretmenlik mesleği boyunca kullandıkları etkinlikleri içermektedir.

Öğretmenlerin tamamı dersi düz anlatım yöntemiyle işlemekte, düz anlatımın yanında bir ya da birden fazla sınıf-okul içi yöntem-teknik kullanmaktadır. Mülakat sonucunda 5 öğretmen soru-cevap yöntemi kullanırken 3 öğretmen sınıfta ve ya okul koridorunda konuyla ilgili pano hazırlamakta, 3 öğretmen sınıfta konuyla ilgili video izletmekte, 2 öğretmen sınıfta ya da okul koridorunda temsili maket hazırlarken birer öğretmen beyin fırtınası ve sanal müze etkinliklerin sınıf içinde konu öğretiminde kullandıkları tespit edilmiştir. 6 öğretmenin ise okulunda 18 Mart kutlamalarının yapıldığı sonucuna varılmıştır.

Öğretmenlerle sınıf dışı etkinlikler hakkında mülakat da yapılmıştır. Sınıf dışı etkinlikler programlardaki hedeflere dair daha kalıcı ve etkili öğrenmeler gerçekleştirebilmek için öğrencinin ya da öğretmenin çevresini kullanarak öğrencilere doğrudan kaynak ve yaşantı kazandırmasıdır(Martin, 1999'dan Akt., Altın ve Demirtaş,

2014, s. 512). Yapılan çalışmada öğretmenlerin meslek hayatında kullandıkları sınıf dışı etkinliklerle ilgili mülakat yapılmıştır. 1 öğretmenin birden fazla etkinlik uygulamıştır. Sonuçlar şöyledir 3 öğretmenin görev yaptığı okul daha önce Çanakkale Gezisi düzenlemiş, 1 öğretmen konuyla ilgili sınıfça konferansa katılmış ve müze gezisi yapmıştır, 1 öğretmenin ise konuyla ilgili araştırma ödevi verdiği tespit edilmiştir. 3 öğretmen ise konuyla ilgili herhangi bir sınıf-okul dışı etkinlik yapmadıkları tespit edilmiştir. Öğretmenleri bu durumu konuyla alakalı tarihi çevre ya da tarihi alanlar bulunmamasından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Ayrıca konu okulun son dönemlerine denk geldiği için bu etkinlikleri yapamamaktadır. Bazı öğretmenler kendilerinin ve meslektaşlarının müfredatı bazı yıllarda yetiştiremediklerini belirtmişlerdir. Bu durum konuyla ilgili öğretmenlerin sınıf dışı etkinlikler yapmalarını engellediklerini belirtmişlerdir.

Çelikkaya ve Kuş(2009) yılında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikleri üzerine bir çalışma yapmıştır. Çalışmada öğretmen ve öğrenci mülakatları ve gözlem tekniklerini kullanmışlardır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin mülakattaki ve ifadelerinin gözlemlerle uyuşmadığını öğretmenlerin en çok anlatım, soru-cevap, proje, bireysel çalışma yöntem tekniklerini kullandıkları ve geleneksel yöntemlerin dışına çok fazla çıkmadıkları sonucuna varmışlardır. Bu açıdan bakıldığında öğretmenlerin ifadeleri Çelikkaya ve Kuş'un çalışmasının sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Yine mevcut çalışmanın sonucuna benzer olarak Aydemir (2012) yılında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yöntem, teknik ve strateji kullanma yeterlilikleri üzerine bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin en yeterli oldukları tekniğin soru-cevap olduğu en çok kullandıkları stratejinin ise sunuş yoluyla olduğu sonucuna varmıştır.

Safran ve Ata (2006) yılında okul dışı tarih öğretimiyle ilgili çalışmalarında öğretmenlerle konuyla ilgili mülakat yapmıştır. Mülakat sonucunda öğretmenlerin çok azının bu yöntemi kullandığı, kullananların ise melege yeni başlayan öğretmenler olduğunu bununda mesleğin ilerleyen yıllarında azaldığı sonucuna varmışlardır. Ayrıca yasal sorumluluk olması öğretmenlerin bu tür etkinlikleri uygulamaktan alıkoyduğunu eklemiştir.

Akpınar ve Aydemir (2012) 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretimi programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalarında mevcut çalışma sonucuna benzer olarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sunuş ve araştırma-inceleme stratejisini sıklıkla kullandıkları, soru-cevap yöntemini her derste olmak üzere tartışma, beyin fırtınası, örnek olay gibi çağdaş yaklaşımları sık sık kullanırken drama ve gezi-gözlem gibi yöntemleri nadiren kullandıkları sonucuna varmışlardır.

Öner (2015) ise Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin okul dışı tarih öğretimine ilişkin görüşleriyle ilgili çalışma yapmıştır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin yarından fazlasının

okul dışı etkinlikler düzenlediği sonucuna varmıştır. Öner (2015)'in bu çalışması sonucu itibari ile Safran ve Ata (2006) çalışmasına zıttır. Mevcut durumun çalışmaların yapıldığı tarihler arasındaki zaman farkından dolayı olmuş olabilir.

Öğretimde, konuya özgü hedefe ulaşmada yardımcı olmak, derste öğretmenin faaliyetlerini desteklemek, öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştıran araç-gereç materyal olarak adlandırır. Materyaller derslerde öğrenimi kolaylaştırmak için ve günümüzde konuyla ilgili bilgi edinmek için gerek öğretmenlerin gerekse öğrencilerin ilk başvurulacak eğitim araçlarıdır (Yiğit, 2005).

Çalışmada öğretmenlerin tamamı etkileşimli tahtayı kullanırken yine öğretmenlerin tamamına yakını etkileşimli tahta yanında yazı tahtası kullanmaktadır. Öğretmenlerin bir çoğu derslerde EBA'yı kullanmaktadırlar. Öğretmenlerin hiçbirinin derslerde ders kitabını kullanmadıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin tamamına yakınının ders kitaplarıyla ilgili olumsuz görüşleri ve EBA'nın içerisinde birçok elektronik materyali içerisinde bulundurmasını düşündüğümüzde mevcut durumu bu etkenlere bağlayabiliriz.

Ata (2001) çalışmasında konuyla ilgili kullanılacak ilk materyallerin ders kitabı olduğu çünkü ders kitaplarında harita, fotoğraf, portre, temsili resim içerisinde bulunduğunu belirtmiştir. Konunun öğretiminde ayrıca harita, arşiv vesikaları, günlük gazeteler, asker mektupları, resim ve filmlerin kullanılması gerektiğini çalışmasında belirtmiştir.

Yapıcı (2008) yılında yaptığı multimedya aktiviteleriyle "Çanakkale Zaferi" konusunun öğretimi üzerine çalışmasında, multimedya aktivitelerinin bilgiyi genişletme ve öğrencilerin ifade becerilerinde bir çok yarar sağladığını belirtmiştir. Ayrıca bu aktiviteleri video-CD gibi araçlarla destekleyerek bilginin somut ve anlaşılır olabileceğini ileri sürmektedir.

Ulusoy ve Gülüm (2009) da yapmış oldukları Sosyal Bilgiler derslerinde öğretmenlerin tarih ve coğrafya konuları işlenirken kullandıkları materyaller üzerine çalışma öğretmenlerle anket çalışması yapılmıştır. Ankette açık uçlu sorular hazırlayarak öğretmenlerin görüşlerini almışlardır. Çalışmada Sosyal Bilgiler en çok öğretmenlerinin tarih konularında tarih ile ilgili materyallerin yetersiz ve zamanın kısıtlı olması nedeniyle derslerde materyal kullanamadıkları sonucuna varılmıştır. Ulusoy ve Gülüm çalışmayı Adıyaman ilinde gerçekleştirmişlerdir. İlin bulunduğu sosyo-ekonomik şartlar ve çalışmanın yapıldığı tarihte ülkemizde eğitimde teknoloji kullanımının okullarda yaygınlaşmaması açısından değerlendirildiğinde bu çalışmadaki mevcut durumu ortaya çıkarmaktadır.

Akpınar ve Aydemir (2012) 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalarında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin

yazı tahtası, harita, şema-grafik, zaman-tarih şeritlerini sık sık kullanırken internet, televizyon-video gibi materyalleri nadiren kullandıkları sonucuna varmışlardır. Bu durum çalışmanın yapıldığı tarihte okullarda teknolojik araç-gereç kullanımının yaygınlaşmadığı ve alt yapılarında eksiklikler olduğu nedeniyle olabilir.

Çoban ve İleri (2013) yaptığı çalışmalarda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin eğitim teknolojileri kullanma düzeyleri ve kullanmama sebepleri üzerine çalışma yapmışlardır. Çalışma sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmenlerin derslerde bilgisayar, projeksiyon, internet, kaynak kitap, harita kullanma oranlarının yüksek oldukları sonucuna varmışlardır. Bu çalışmayı Ulusoy ve Gülüm (2009) çalışmasıyla karşılaştırdığımızda çalışma tarihlerine bakıldığında yapılan yorumları destekleyici sonuç ortaya çıkmaktadır. Ayrıca mevcut çalışmayla karşılaştırdığımızda ise eğitimde teknolojiden yararlanılma düzeyinin giderek arttığı sonucunu çıkartabiliriz.

Öğretmenlerle derslerde kullandıkları sınıf içi etkinliklerle ilgili mülakatlar ve yapılan gözlem sonuçları birbiriyle örtüşmektedir. Öğretmenlerle yapılan mülakatlarda kullandıkları ifadeler ve gözlem sonucunda, öğretmenlerin derslerde yalnızca düz anlatım ve soru-cevap gibi geleneksel yöntemleri kullandıkları tespit edilmiştir. Çalışmanın yapıldığı ilçedeki okullardaki sınıfların kalabalık olması, mülakatlarda ifade ettikleri programın yoğunluğunu ve konunun yıllık plandaki denk geldiği zaman göz önüne aldığımızda mevcut durumunun sebebini açıklayabiliriz.

5. 5. Altıncı Alt Probleme İlişkin Tartışma

Öğretmenlerle yapılan Çanakkale Cephesi konusunun öğretiminde uygulanabilecek sınıf içi ve sınıf dışı etkinlik önerileri ilgili mülakat sonucunda öğretmenlerin %88'inin Çanakkale gezisi üzerinde durmaktadır. Geriye kalan yüzdeler %4'lük 3 dilim halinde araştırma ödevi, müze gezisi ve sinema etkinliği üzerinde toplanmıştır.

Ata (2001) yaptığı çalışmada Çanakkale'ye yapılacak gezinin, film ve belgesel izlemenin konunun öğretiminde etkili olacağını belirtmiştir.

Yazıcı (2013) yaptığı çalışmada Çanakkale gezisinin konunun öğrenciler için daha anlaşılır olacağını belirtmiştir.

Avcı ve Öner'in (2015) yaptığı tarihi mekanlar ve Sosyal Bilgiler öğretimi ile ilgili öğretmenlerin görüşlerini almıştır. Çalışmada "mutlaka gezilmesi gereken tarihi mekanlar" sorusu için öğretmenlerin %25 "Çanakkale şehitliği ve Gelibolu yarım adası" görüşünü belirtmişlerdir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuç ve önerileri üzerinde durulmuştur.

6. 1. Sonuçlar

Bu çalışmada Çanakkale Savaşı'nın Sosyal Bilgiler öğretim programlarında ve programlara bağlı hazırlanan ders kitaplarında konunun içeriği ve güncel program ve kitaplara bağlı olarak konunun öğretimi ile ilgili öğretmen görüşlerine sınıf içi, sınıf dışı öğretmen faaliyetlerini tespit etmek amaçlanmıştır. Bulgulardan elde edilen verilerin yorumlanmasıyla elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

1. Sosyal Bilgiler öğretim programlarının hiçbirisinde Çanakkale Savaşı ile ilgili doğrudan ifade, kazanım bulunmamaktadır. Konu "1. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin savaştığı cepheler" altında programlarda yer almıştır.
2. Konu yıllık programa göre haziran ayına denk gelmektedir. 18Mart kutlamaları yapıldığı tarihlerde farklı konular işlenmektedir. Öğrencilere farkındalık oluşturulamamakta, kutlamalar ve ders arasında ilişki kurulamamaktadır. Yıllık programa göre okulun son dönemlerinde konu sınıflarda işlenmektedir. Bazı öğretmenler ise program yoğunluğundan dolayı programı tamamlayamamakta dolayısıyla konuyu işleyememektedir.
2. Güncel program olan 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programında 20. yy'da Osmanlı Devleti ile ilgili konular yer almamaktadır. Bu duruma bağlı olarak "1. Dünya Savaşı" ve "Çanakkale Cephesi" konusu yeni programda yer almamaktadır. Konu 8. Sınıf İnkılap Tarihi programında yer almaktadır.
3. Sosyal Bilgiler öğretmenleri Çanakkale Cephesi konusuna önem vermektedirler. Konunun Sosyal Bilgiler öğretimi içerisinde önemli bir yeri olduğunu düşünmektedirler. Çalışmanın yapıldığı tarihte yürürlükte olan program 2005 Sosyal Bilgiler öğretim programının ve ders kitabının içeriğini öğretmenler genelde yeterli bulmamaktadırlar. Sosyal Bilgiler öğretmenleri programda konuya ayrılan zamanı yetersiz bulmaktadırlar. Konuyla ilgili kazanımın olmaması gerektiğini düşünmektedirler. Ders kitaplarında ise konuyu bilgi, görsel, dil-üslup açısından yetersiz bulmaktadırlar.
4. Sosyal Bilgiler öğretmenleri çalışmanın yapıldığı tarihte yürürlükte olan 2005 programının içeriğini yoğun bulmaktadırlar. Bazen kendilerinin olduğu gibi meslektaşlarının programı tamamlama noktasında zorlanmaktadırlar.

5. Sosyal Bilgiler öğretmenleri ders içerisinde konunun öğretiminde düz anlatım ve soru-cevap gibi geleneksel yöntem-teknikler kullanmaktadırlar. Bu durumu Sosyal Bilgiler programının yoğun oluşu konuya ayrılan zamanın yetersiz oluşuna bağlamaktadırlar. Okulların büyük bir bölümünde ise 18 Mart kutlamaları yapılmaktadır.
6. Sosyal Bilgiler öğretmenleri konunun öğretiminde genelde sınıf dışı teknikler kullanmamaktadırlar. Bu durumu programın yoğunluğu, konuyla ilgili tarihi mekanların uzak oluşu, zamanın kısıtlılığı, ekonomik durumlara bağlamaktadırlar.
7. Sosyal Bilgiler öğretmenleri konu öğretiminde en fazla kullandıkları materyal EBA'dır. Eğitimde sınıflarda teknolojik imkanların bulunması, Eba'nın içerisinde bir çok materyalin bulunması ve ders kitaplarını eksik bulmaları nedeniyle konunun öğretiminde ders kitaplarını kullanmamaktadırlar.
8. Sosyal Bilgiler öğretmenleri konunun etkili öğretimi için daha geniş zaman gerektiği bu zaman aralığında drama ve Çanakkale gezisi gibi etkinlikler yapılması gerektiğini düşünmektedirler. Çanakkale gezisi için MEB'nin gerekli destekleri sağlaması gerektiğini düşünmektedirler.

6. 2. Öneriler

6. 2. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

1. 2018 Programında 1. Dünya Savaşı ve Çanakkale Cephesi konuları bulunmamakta, yeni programda konu 8. sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi altında verilmektedir. Konular tekrarda 7. sınıf Sosyal Bilgiler programlarına dahil edilmelidir. Böylece 8. sınıf konuları için öğrencilere temel oluşturulmalıdır. Ayrıca konu Sosyal Bilgiler 4 ve 5. Sınıfların konularına dahil edilip çocukların erken yaşta Çanakkale Savaşı ile ilgili farkındalık ve duyarlılık sahibi olmaları sağlanmalıdır.
2. Programda konuyla ilgili kazanım olmalı ve konuya programda yeterli zaman ayrılmalıdır. Öğretmenlerin konuyla ilgili etkinlik yapabilmesi için programda yeterli ders süresi sağlanmalıdır.
3. Konunun öğretimi yıllık programda Mart ayına denk getirilmeli, savaş tarihi ve 18 Mart kutlamalarıyla çocuklarda farkındalık oluşturulmalıdır.
4. Kitabının dili ve görselleri öğrenci seviyesine uygun olmalıdır. Kitaplar yoğun bilgiyle doldurulmak yerine sade, anlaşılır bilgiyle donatılmalıdır. Öğretmenlerin ifadelerinde yer alan kitaplardaki hatalı bilgiler mevcutsa düzeltilmelidir.

5. Milli Eğitim Bakanlığı ilkokul ve ortaokul kademesindeki her çocuğun Çanakkale'deki Gelibolu yarımadasını gezebilmesi için okullara destek sağlamalı ya da projeler hazırlamalıdır.

6. 2. 1. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Çalışma Çanakkale Cephesi'nin öğretimi ile ilgili yalnızca öğretmen faktörü baz alınmıştır. Öğrencilerin konuyla, öğretmenlerin dersteki faaliyetlerine yaklaşımları ve konuyla ilgili bilgi düzeylerini içeren çalışmalar yapılabilir.
2. Çalışma yalnızca Trabzon'un Ortahisar ilçesini kapsamaktadır. Konuyla ilgili Türkiye genelinde daha kapsamlı bir çalışma yapılabilir.

7. KAYNAKLAR

- Akdağ, H. (2009). Sosyal bilgilerin tanımı, amacı, önemi ve Türkiye'deki yeri. T. Refik, A. M. Sünbül ve H. Akdağ (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-1* içinde(s.3). Ankara: Pegem Akademi.
- Akıncı, B., A. (2016). Çanakkale Savaşları'nın öğretiminde temsili resim kullanımıyla tarihsel düşünme becerilerinin geliştirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,16, 1082-1105.
- Akpınar, B, ve Aydemir, H. (2012). İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi, *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 41-53.
- Akşit, N. (1987). *Ortaokullar için milli tarih II*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- Altın B. N.ve Demirtaş, S. (2014). Sosyal bilgilerde sınıf dışı eğitim etkinlikleri. M.Safran (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi*(3. Baskı) içinde (s. 512). Ankara: Pegem Akademi
- Arsever, D. A. (2001). *Alan araştırma yöntemi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Aslan, E. (2006). Neden tarih öğretiyoruz? *DEÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18,162-174.
- Ata, B. (2001). Çanakkale savaşlarını nasıl öğreteceğiz?. *Türk Yurdu*, 164, 23-29.
- Avcı, C. ve Öner, G. (2015). Tarihi mekânlar ile sosyal bilgiler öğretimi: sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 108-133.
- Aydemir, H. (2012). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim yöntem, teknik ve stratejileri kullanma yeterlikleri. *Hikmet Yurdu Düşünce – Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*. 9, 81-100.
- Aydemir, Ş. S. (1972). *Makedonya'dan ortaasya'ya enver paşa*: Cilt 3. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Aytepe, O. (2000). Çanakkale savaşı bibliyografyası. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*,(7-72), 25-26.
- Barth, J. L. ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Öğretmen Eğitimi Dizisi.
- Berberoğlu, E. ve Berberoğlu B. (2015) Çanakkale savaşları ve anzak günü kapsamında Türkiye ve Yeni Zelanda eğitim programlarında 'tarihsel empati ve küresel vatandaşlık' kavramlarının karşılaştırması. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılı*,18, 657-666
- Bozyel, R. (2006). *Türkiye'de beş yıl*. İstanbul: Kesit Yayınları.

- Burak, D. M. (2004). *Birinci dünya savaşı'nda türk ingiliz ilişkileri*. Ankara: Babil Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*(20. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Ceyhan, E. ve Yiğit, B. (2005). *Konu alanı ders kitabı incelemesi* (3. Baskı).Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çoban, A. ve İleri, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim teknolojileri ve materyalleri kullanma düzeyleri ve kullanamama sebepleri. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 194-213.
- Coşkun, B. B. (2015). Çanakkale savaşı ve türk ve avusturya ulus kimliklerinin inşası. Coşkun, B. B. , Öztürk, T.,Gülboy, B., Yalçın, H. B., Baba, G., Tarakçı, N., Sökmen, A. İ., Özerdem, A.*Uluslar Arası İlişkiler Tartışmalarında Çanakkale Savaşı* içinde.İstanbul: Röle Akademi Yayıncılık.
- Coşkun, R.,Altunışık, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2015). *Araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. (M. Bütün, ve S. B. Demir, Çev.) Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Çakır, F. (2017). Sosyal bilgiler 7, Ankara: Ada Matbaacılık Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Ş.
- Çaycı, A. (1993). Çanakkale gelibolu yarım adasının askeri kariyerindeki yeri. *Çanakkale savaşları sebep ve sonuçları uluslar arası sempozyumu* (s. 63). Çanakkale: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Çelik, U., A., Çakmak, M., A. (2016). Çanakkale zaferinin 100. yılında öne çıkan değerler: ortaokul öğrencileri üzerinde nitel bir araştırma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 27, 455-465.
- Çelikkaya, T. ve Kuş, Z. (2009). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 741-758.
- Çepni, S. (2014). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*(7. Baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çoban, F. , E. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinin çanakkale savaşları ve öğretimine ilişkin biliş ve algılama düzeyleri* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale
- Demircioğlu, İ. H. (2010). Tarih öğretiminin amaçları. M. Safran (Ed.),*Tarih nasıl öğretilir?*İçinde (s. 67). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Demircioğlu, İ. H. (2014). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezi yaklaşımlar*(4. Baskı).Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (1999). *Öğretme sanatı*. Ankara: Pegem Akademi.

- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde program geliştirme* (24. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel Ö. ve Kaya Z. (2006). *Eğitim bilimlerine giriş*. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Dinç, E. (2014). Tarih bilinci açısından tarih öğretiminin amaçları. M. Safran (Ed.), *Tarih nasıl öğretilir* içinde, (s. 72-78). İstanbul: Yeni İnsan.
- Doğan, Y. (2015). 100. yılında öğretmen adayları ve öğrencilerin bakışıyla çanakkale savaşları: bir metafor araştırması. *Turkish Studies*, 10(3), 369-386.
- Erden, M. (1996). *Sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Ertürk, M. ve Güler, E. (2017). 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi (Muğla ili örneği). *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(8), 64-76.
- Girgin, M. (2015). *Öğretmen sözlüğü*. Ankara: Vize Yayınevi.
- Gömeç, S. (2010). Çanakkale savaşının türk tarihine maddi ve manevi yansıması. *Türk Dünyası Tarih ve Kültür Dergisi*, 282, 52-53.
- Güngördü, E. (2001). *İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gürdal, A., Şimşek, Ö. Ve Üredi, L. (1998) İlköğretim okullarında belirli gün ve haftaların kutlanmasının eğitim öğretime katkısı. *VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Metinleri* içinde (s. 753-759). Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Güzel, H. C., Çiçek, K., ve Koca, S. (2002). *Türkler* (Cilt 13). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- İnalcık, H. (2016). *Akademik ders notları*. İstanbul: Timaş yayınları.
- İnan, S. (2014). *Sosyal bilgiler eğitime giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Işık, C. T. (2015,15 Mart). Milli şuur. <https://www.posta.com.tr/yazarlar/candas-tolga-isik/milli-suur-272713> adresinden 25.11.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Kabapınar, Y. (2014). *Sosyal bilgiler öğretimi* (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Karal, E. Z. (1999). *Osmanlı tarihi* (cilt 9). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (23. Baskı).Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Kaya, R. (2016). Tarih öğretiminin amaçları. M. Demirel (Ed.)*Tarih Öğretim Yöntemleri* (3. Baskı) içinde (s. 49-50). Ankara: Pegem Akademi.
- Kılıçoğlu, G. (2014). Sosyal bilgiler programı ve öğretmen yeterlilikleri. M. Safran (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (3. Baskı) (s. 6). Ankara: Pegem Akademi.

- Köstüklü, N. (2006). *Sosyal bilimler ve tarih öğretimi*. Konya: Sebat Ofset Matbaacılık.
- Kütükoğlu, M. S. (2014). *Tarih araştırmalarında usul* (2. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kyvig D. E. , Marty M. A. (2000). *Yanıbaşımızdaki tarih*. (N. Özsoy çev.) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Martin, S. C. (1999). Thein fluence of outdoor school yard eperiences on elementary student senviromental knowledge, attidutes, behaviors and controllevels (unpolished doctoral dissertation), Florida University, Gainesville.
- McKeller, I. (2003). Neden tarih öğretiyoruz. O. Köymen (Ed.), *Tarih Eğitime Eleştirel Yaklaşımlar* içinde (s. 72-74). İstanbul: Numune Matbaası.
- Merey, Z. (2010). Dünyada ve Türkiye'de tarih eğitiminin tarihsel gelişimi. M. Safran (Ed.), *Tarih nasıl öğretilir?* içinde (s. 27). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB].(1968). Sosyal bilgiler bölümü. *Tebliğler Dergisi*. Temmuz. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1973). Ortaokul Sosyal Bilgiler, Fen ve Matematik Müfredat Programı. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1985). Ortaokul milli tarih programı. *Tebliğler Dergisi*. Haziran. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1999). İlköğretim programı. Ankara: MEB Yayınevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu. Ankara: MEB Yayınevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2015). Sosyal Bilgiler dersi (4, 5, 6 ve 7. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: MEB Yayınları
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). Sosyal bilgiler dersi (4,5, 6, ve 7. sınıflar) öğretim programı. Ankara: MEB Yayınları.
- Moffatt, M. , P. (1957). *Sosyal bilgiler öğretimi*. (N. Oran Çev.) İstanbul: Maarif Basımevi
- Mütercimler, E. (2015). *Gelibolu*(5. Baskı). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
- Ocak, G. (2011). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Oktay, A. (2009). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ortaylı, İ. (2015, 22 Mart). 100. yılında çanakkale zaferi. www.milliyet.com.

- Öcal, A. ve Yiğittir, S. (2007). İlköğretim sosyal bilgiler ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Kırıkkale örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 51-61.
- Öner, G. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 'okul dışı tarih öğretimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4 (1), 89-121
- Özbaran, S. (1992). *Tarih ve öğretimi*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Özden, Y. (2011). *Öğrenme ve öğretme* (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C. (2007). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem A yayıncılık
- Öztürk, C. (2009). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. C. ÖZTÜRK (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 8). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C. ve Dilek, D. (2005). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztürk, C. ve Deveci, H. (2011). Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programlarının değerlendirilmesi. C. Öztürk (Ed.), *Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları içinde* (s. 12). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2011). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller* (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Pala, F. (2018). 8. Sınıf öğrencilerinin çanakkale cephesine ilişkin bilgi düzeyleri. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 3(2), 62-74
- Pamuk, A. (2017). Tarih Öğretimi ve Kimlik Çalışmaları. İsmail H. Demircioğlu ve E. Demircioğlu (Ed.), *Türkiye'de Tarih Eğitimi Araştırmaları El Kitabı* içinde (s. 259). Ankara: Pegem Akademi.
- Safran, M. ve Ata, B. (2006). Okul dışı tarih öğretimi, *tarih eğitimi makale ve bildiriler*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Safran, M. (2008). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay ve A. Öcal (Ed.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 12). Ankara: Pegem Akademi.
- Semiz, Y. (2003). 18 mart 1915 çanakkale deniz savaşı: sebepleri, gelişimi ve sonuçları. *SÜ Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 14, 222-229.
- Sömez, V. (2005). *Hayat ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen klavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Stearns, P. N. (2009). Neden tarih öğretiyoruz (E. Dinç Çev.). *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 122-123.
- Şenüver, G., Karabulut, E. , Kesim, H. S. , Turgut, R. , Ercan, N. , Küçükbaycan, M. , Uslu, H. , Akay, A. (1999). Sosyal bilgiler 7, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

- Şenüver, G. , Karabulut, E. , Kesim, H. S. , Turgut, R. , Ercan, N. , Küçükbaycan, M. , Uslu, H. , Akay, A. (2005). Sosyal bilgiler 7, İstanbul: Devlet Kitapları Müdürlüğü
- Şıvgın, H. (2009). Ulusal Tarih Eğitiminin Kimlik Gelişimindeki Önemi. *Akademik Bakış*, 2(4), 41-47.
- Taş, A. M. (2007). Yeni sosyal bilgiler ders kitaplarına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 519-532
- Taşlı, İ. (2000). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Manisa: Tekin Matbaası.
- Thompson, P. (1999). *Geçmişin sesi*. (Ş. Layikel, Çev.) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Tunçay, M. (1990). Siyasal Tarih. M. Tunçay, C. Koçak ve H. Özdemir vd. (Ed.), *Türkiye Tarihi: Cilt 4 (2. Basım)* içinde (s. 47). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Turan, R. (2015). Türkiye’de ilköğretim tarih öğretiminde Çanakkale Savaşları (1985-2015). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, (USBES Özel Sayısı I), 287-306.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 24, 544.
- Uçarol, R. (2010). *Siyasi Tarih*(8. Basım). İstanbul: Der Yayınları.
- Ulusoy, K. (2009). Sosyal bilgiler programında tarih öğretimi. R. Turan, M. A. Sünbülve H. Akdağ (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar* içinde (s. 302). Ankara: Pegem Akademi.
- Ulusoy, K. ve Gülüm, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde tarih ve coğrafya konuları işlerken öğretmenlerin materyal kullanma durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 85-99.
- Vural, B. (2005). *Özel öğretim uygulamaları*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Yalçınkaya, E.ve Uslu, S. (2015). Sosyal bilgilerin tarihçesi ve temel eğitimdeki yeri. R. Sever (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (s. 30). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yapıcı, H. (2008). Multimedya (çoklu ortam) aktiviteleriyle “çanakkale zaferi” konusunun öğretimi. *Kâzımkarabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 243-253.
- Yazıcı, N. (2013). Lise müfredat programlarında ve ders kitaplarında çanakkale savaşının öğretimi üzerine eleştirel bir yaklaşım. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(2), 535-550.
- Yeşilbursa, C. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde temel yaklaşımlar. C. Sönmez ve K. Yazıcı (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde(s. 49-53). Ankara: Pegem Akademi.

- Yiğit, N. (2005). Araç gereç (materyal) geliştirme. N. Yiğit (Ed.), *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme* içinde (s. 55). Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yılmazçelik, İ. (2012). Çöküş. T. Gündüz (Ed.), *Osmanlı tarihi el kitabı* içinde (s. 604-605). Ankara: Ofset Yayıncılık.
- Zarrillo, J. J. (2016). *Sosyal bilgiler öğretimi*. (S. B. Bayram Tay Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Zeyrek, Ş.(2007). Liselerde okutulan Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürkçülük adlı ders kitaplarında çanakkale savaşları. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 40, 707-721.

8. EKLER

Ek 1. İzin Belgesi

T.C.
TRABZON VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 82438636-605.99-E.7892494
Konu : Tez Çalışma İzni
(Muhammet BAYRAK)

18/04/2018

VALİLİK MAKAMINA

Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı yüksek lisans öğrencisi Muhammet BAYRAK'ın "**İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında ve Ders Kitaplarında Çanakkale Savaşının İşleniş ve Öğretmen Görüşleri: Trabzon Örneği**" isimli çalışması kapsamında Ekli listede verilen okullarda araştırma yapma isteği Müdürlüğümüz Araştırma İzinleri Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiştir.

Bahsi geçen çalışmanın eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde; 2017-2018 eğitim öğretim yılında yapılması gerekmektedir.

Araştırmacının 2017/25 sayılı genelge çerçevesinde hareket etmesi, **izinsiz herhangi bir ses ve görüntü kaydı yapılmasına kesinlikle izin verilmemesi**, elde edilen verilerin çalışma kapsamı dışında kullanılmaması ve sonuçların bir örneğinin Ar-Ge birimine teslim edilmesi kaydıyla, çalışmanın okul müdürlerinin de uygun göreceği zamanlarda ve kontrolünde uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Hızır AKTAŞ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
18/04/2018
Nusret ŞAHİN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Trabzon İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Strateji Geliştirme Şubesi (Ar-Ge Birimi)
e-posta : argetrabzon@gmail.com
Faks : (0462) 230 43 74
İnt.Adresi : Trabzon.meb.gov.tr

Bilgi İçin:
Mesut KAŞ (Şube Müdürü)
Miraç KÜÇÜK (Öğretmen)
Telefon : (0462) 223 55 52-12

Ek 2. Mülakat Soruları

1. Çanakkale Cephesi'nin sizce önemi nedir? Çanakkale Cephesi'nin öğretim programlarında yer alması sizce neden önemlidir?

2. Sizce Sosyal Bilgiler dersinde Çanakkale Cephesi'nin öğretiminin yeri ve önemi nedir?

3. Sizce Sosyal Bilgiler öğretim programlarında Çanakkale Cephesi'ne yeterince yer verildiğini düşünüyor musunuz? Neden?

4. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında Çanakkale Cephesi nasıl ve ne düzeyde yer almıştır? Kitapların içeriğini yeterli buluyor musunuz?

5. Çanakkale Cephesi ile ilgili konuların öğretiminde ne gibi sınıf-okul içi etkinlikler veya uygulamaları kullanmaktasınız? Açıklar mısınız.

6. Çanakkale Cephesi ile ilgili konuların öğretiminde ne gibi sınıf dışı etkinlikler veya uygulamaları kullanmaktasınız? Açıklar mısınız.

7. Çanakkale ruhunun öğrencilere aktarılması için sınıf içi ve dışı hangi uygulamalar yapılabilir?

9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

1991 Trabzon doğumlu olan Muhammet Bayrak ilk ve orta öğrenimini Trabzon Prof. İhsan Koz İlköğretim okulunda tamamlamıştır. Lise öğrenimine Arsin Anadolu Lisesi'nde başlamış, Trabzon Fatih Lisesi'nden mezun olmuştur. 2014 yılında Trabzon Fatih Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler öğretmenliği bölümünden mezun olmuştur. 2015 yılında aynı üniversitede Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başlamıştır ve bu kurumda öğrenimi devam etmektedir.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres : 2 Nolu Beşirli Mah. 917 Nolu Sok. Ömürkent Sitesi 21/14 Ortahisar/Trabzon

E-Posta : m.byrk61@gmail.com

Tel : 0534 433 2097